

AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA

BABA NÉNIKE

REGÉNY

IRTA
GYP

AZ EREDETIBŐL FORDITOTTA
GERŐ ATTILA

BUDAPEST
ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.
1903

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-95-4 (online)
MEK-14484

I.

- Hát igaz-e, Bernard?
- Már micsoda?
- Hát a manóba is, az a fura história?
- Melyik?
- No hát, hogy szerelmes vagy!

D'Indrey Bernard igen kedves, nyulánk, edzett, harminczéves fiatal ember volt, és barátja faggatására vállat vonva kissé zavartan csak ennyit válaszolt:

- Ah - bah...
- Világos dolog! De akarod-e tudni, kibe?
- Kibe?
- A kis Lizy-lányokba!
- Már mind a kettőbe?...
- Oh, bizonyosra veszem, hogy a kettő közül egyikbe szerelmes vagy; csak nem tudom még határozottan, hogy melyikbe.
- De, hát ki a mókus kötötte az orrodra, hogy én szerelmes vagyok valamelyik Lizy-lányba, he?
- Hát a tények... fékom adta. - Mert téged, a bálók esküdt ellenségét, most mindig ott látunk a főuri bálokon. A klubban lehető legnagyobb garral mutattad be magad a Lizy papának - a ki különben a legunalmasabb ember ezen a ragyogó világon; - a lóversenyeken pedig, az úr- lovasok versenyén folyton, egyszóval mindenütt ott settenkedel a Lizy-lányok rokolyája körül, csapod körülöttük a szelet, nem tágítsz tőlük egy perczre - no meg aztán - -
- No meg aztán?...
- Hát isten neki... soha nem látlak téged már Sligo asszony társaságában, a ki legujabban újra udvaroltat magának derüre, borura - -
- Már mint veled...?
- Velem, meg másokkal - és újra a régi életmódját folytatja.
- De az ég szerelmére, nekem semmi közöm a Sligo asszony életmódjához, értetted?
- Én édes kis Bernardocskám - no már - nagyon szép dolog az a sunyiskodás, sőt lovagias kötelesség szívbeli ügyekben, - no de már a szóban forgó esetben teljesen fölösleges - különösen ha szemügyre vesszük, hogy - no hogy is mondjam - hogy Sligo asszony hiúságának nagyon is hizeleg, ha olyan előkelő világfi veti rá a szemét mint, te.
- Hagyj már egyszer békében!
- Mint mondtam, olyan uri fajta, mint te - és gondja is volt rá, hogy kikürtölje az egész világnak, azt, a mit különben mindenki tudott - ...de hát igaza is volt neki... ez felsegítette az uborkafára...
- Szegény Antikám, neked nincs helyén az eszed...
- Már mint nekem? Oh, ellenkezőleg, én bölcsebb vagyok, mint valaha.

- Ha Sligo asszony három álló esztendeig egyebet sem csinál, mint énekel az avenue d'Hoche kápolnában, vagy jótékony bazárokon elárúsít, de még a társaságbeli asszonyokkal folytatott apró tereferéi, a férjeiknek szemben tanusított apró engedékenységei sem tárták volna fel olyan biztosan előtte a szalónok nehezen nyiladozó ajtóit, mint épen ez a veled folytatott liaison. Ez a fénytörő korrekt szerelmi viszony - veled édesem - a mi minden körülmények között megfelel a jó társaság követelményeinek. Nos - látod ez épen, hogy te olyan kifogástalan férfi vagy - és így mindazt, a mit te teszel - e szentesített és elismert korrektség rovásán - kedves még a legszigorúbban ítélők előtt is.

- Te talán álmodol...

- Ments Isten! Hisz titokban magad is elismered, ugy-e, hogy a mit mondok, betűig igaz. Mert figyelj jól. Feltéve, hogy én, a ki magam sem vagyok valami megvetendő gyerek, - ám még sem oly szeretetreméltó, kedves, mint te, - no ha azért mégis eléggé elfogadható régi család sarja és elég gazdag, sőt fényes anyagi körülményeim vannak, ha én rúgnék ki ilyenén módon a hámból, csak egyszer is, olyan formán, mint a hogy te, hallanád csak azt a mérges pulykakakas felfortyanást, a mely egyöntetűen az egész városrészt, mint egy embert megberzengetné. És miért? No azért, mert én nem vagyok elég korrekt ahhoz, hogy megengedhessem magamnak azt, a mit - te, a ki túlságig az vagy.

- Ah, jegyezd meg magadnak, ha például egyikét Isigny unokanővéreidnek választottad volna magadnak, vagy mondjuk Liron asszonyt, vagy akárki mást ebből a környezetből; a te szerelmi csínyedet nem nézték volna akkor sem rossz szemmel... nem... De látod, te ennek a Sligonak a feleségét választottad, a kinek a férje, no mondjuk ki nyíltan, nagyon alávaló ember.

- De Istenem - hisz spanyol!

- Még az se, portugáli.

- Hisz ez egyre megy.

- Emberben még rosszabb, narancsban jobb.

- De hát nem tudom miért foglalkozunk annyit ezzel a Sligoval.

- Magam még amúgyse.

- Mindez pedig annak ötletéből került szóba, amit neked mondtam. Ugy-e szerelmes vagy a Lizy lányok egyikébe...?

- De hát nem mondtad meg, melyikbe...

- A manóba is... Ezt magam sem tudom; mindig együtt vannak a kis galambok. Mikor az egyikkel vagy, a másiknak is bolondítod a fejét. Mindegyikkel eltánczolod a magad fordulóját. Hanem ezen az estén meghányom-vetem a dolgot, és utána látok, hogy tisztába jöjjenek vele.

- Hát ez érdekel téged?

Antoine de Louvain Bernardra szögezte kék szemeit, melyek oly tiszták és oly becsületes lélekre vallók voltak.

- Roppant módon!

- Ah!

- Igen, mert hát úgy áll a dolog, hogy magamnak is kedvem szottyant, hogy egy Lizy-lányt vegyek el feleségül - és hogy ha az izléseink találkoztak volna - a mint hogy ez valószínű...

- Hát üsse kő, majd választ a leány maga.
- De hát éppen ezen fordul meg a dolog. Mert csak tudom, hogy én leszek az, a ki a kuczkóba kerül. No már ha arról van szó, hogy köztem és közted kell választani? úgy biz a, fiatal barátom...
- Most feltéve, hogy a Lizy-babák közül az egyik tetszenék is nekem, mért gondolod, hogy ez éppen az legyen, a kit te választottál?
- Mert közülök csak egy van, a ki olyan ennivalóan édes és a ki mindenkinek elforgatja a fejét s ez ép az enyém - míg a másik megelégszik azzal, hogy csinos kis fruska - no ugy-e?
- No látod... légy egész nyugodt, ép a »másik« az, a melyiket el akarom venni...
- Lehetetlen...
- Midőn azt mondom neked, hogy el akarom venni, ez csak azt jelenti, hogy én legalább remélem - mert, a mint gondolhatod is, még nem tettem meg ez iránt a hivatalos lépéseket.
- Hogyan, mondsza, hát nem Violette?
- Istenemre nem - Alice!
- Ez igazán meglep!
- Már miért lepne meg? Igaz, Violette ennivalóan édes, a mint ép az imént ajkadról elröppent a szó - de hát ép ez a bökkenő, hogy olyan kíváncsú - nem volnék soha nyugodt... Sok csendes vizet zavarna.
- Tehát ez amolyan észszerű házasság, a melynek révébe be akarsz jutni?
- Eltaláltad. Mindig az a jóleső elhatározás töltötte el lelkemet, hogy így harmincz éves koromban, ha olyan nőre találnék, a kinek családi és vagyoni körülményei az enyéimmal összeválnak, a ki egészséges és szép, és a mi a fő, szép gyermekekkel ajándékozhatna meg, no hogy ilyen nővel megalapítanám a tűzhelyemet, hogy édes anyámnak kedvébe járjak. Ime most ráakadtam és el is fogom venni és aztán szép lassan ez az észszerű házasság szerelmi házasságba változik át, mert - mondhatom - hogy elragadóan bájos az az édes Lizy-lány.
- Elragadóan - tette hozzá de Louvain közönyösen.
- És aztán művelt lelkű, komoly - pompásan nevelt teremtes.
- És kifogástalan jellemű.
- No csak gunyolódj, a meddig csak akarsz; mondom, megbecsülhetlen sokat ér egy kifogástalan jellemű nő, hidd el, Antoine.
- Igen, nem teremtem ferde helyzeteket. Megengedem, hogy a szép Alice hasonlíthatatlanul kifogástalanabb mint nővére; de én ezerszer többre becsülöm Violettet, nem véled?
- Nem!
- Sőt azt hiszem, hogy neki magának is tetszel - a kis Violettenek.
- Már mint én?
- Igen, te. Ne fáradj ilyen régi barátoddal szemben, mint én vagyok, hogy a szerénységet tettesd. Erre nincs szükséged. Tudod te nagyon jól, hogy utánad bomlanak a nők. Már mi-csoda csodadolgot látsz abban, hogy egy kis lányka téged elragadónak talál, mikor a már kész nők is, a - nagyon készek - hogy úgy mondjam meghalnak az utánad való epekedéstől...
- Most aztán ki mondom neked kereken Antoine, hogy ezek a tréfáid már igazán bosszantanak.

- De a szentséges szentekre is én nem tréfálok cseppet sem, a világ minden kincséért sem tréfálok. - Hát beszéltél-e vele?...

- Hát kivel?

- No Lizy kisasszonnyal!

- Nem - még nem beszéltem.

- Milyen ostoba is vagyok én. Hisz tudhatnám, hogy te, az a kifogástalan világfi, mindennek előtt szüleivel fogsz tárgyalni a dologban.

- Tudd meg hát, hogy igenis nem. Kedvem szottyant, hogy először a nővérével beszélek, majd nyomra vezet.

- Violette-el? Ugyan kérlek, ne tedd ezt!

- Már miért?

- Mert - - mert ezzel fájdalmat okoznál neki - Érted?

- Fájdalmat?

- Igen. Hát hályog van a szemedben? Vagy csak úgy teszed magad, hogy nem látsz.

- De hát én biztos vagyok benne, hogy... hogy...

- Mit mondasz?

- Hogy Violette téged szeret, ha már tudni akarod. - Hisz én ezt úgy érzem - érzem - érzem, mert én szeretem őt.

- Kedves jó Antoine-om, téged ugyancsak nagy képzelő tehetséggel áldott meg az Uristen és ez vesztetre válhatik.

- Nem. Én csak tisztán látok. Ő olyan jó, ez az én kis virágom olyan bizalmas - olyan gyengéd.

Bernard d'Indrey kaczagásba tört ki.

- Ez a »gyöngéd« szó nagyon is furcsa, ha arra a kis teremtésre alkalmazod, a kit úgy hívnak, hogy »Joujou.«

- Már miért?

- Mert igaz, hogy csinos, ez tagadhatlan, és kedvderítő - meg aztán olyan mókás, hogy no - de gyöngéd? soha ez életben - ez már sohasem. Folytonos kaczagásból áll a kis galamb élete - folyton szereplésre kész - a mint ott ugrálgat apró lábacskaival, mint a pipiske és kis orrocskájával szerte szimatol, szemével meg fürkész, mindenkit gúnyolva és senki iránt igaz szeretettel nem viseltetik...

- De mégis szeret valakit.

- Kit?

- Hát téged!

- Még mindig nem volt elég?

- Örökké szeret. Erre a fejemet teszem.

- Én meg azt mondom, hogy csalódni méltóztatol.

- Jól van jól - majd elválík.

- Igen, most rögtön, rögtön el kell dőlnie.

- Bernard - kiáltott utána de Louvain s fel akarta tartóztatni barátját, a ki eltávozott, ügyesen át-átsikolva a keringőző párok között - Bernard igen kérlek - ne most - ne ezen a helyen...

De aztán megállt, mert látta, hogy d'Indrey a két fiatal lányhoz csatlakozott és aggódva figyelte meg őket.

Rózsás aczczal, még kissé pihegve az imént befejezett keringő izgalmatól, a kis Lizy-lányoknak nem volt még annyi idejük, hogy nagynénjükhöz, Juillac bárónéhoz visszaülhettek volna, ahhoz a szeretetreméltó és még mindég szép asszonyhoz, a ki a társaságban anyjuk halála óta azt helyettesítette.

Mindketten igen csinosak voltak, de a két nővér igen elütött egymástól.

Az idősbik, Alice, húsz éves volt. Magas, telt, nyulánk, fönséges termettel, csillogó pirosszáju érzéki ajakkal, melyen folytonos mosoly játszadozott, de kaczagás soha fel nem csendült. Lassu járása volt, valami rhytmikus rengése. Nagyon kellemes, kissé énekbe csengő hangjában nem volt semmi hangosság. Nehéz lett volna megmondani finom nehéz hajzatának színárnyalatát és folyton szempilláitól árnyékoltt komor szemeinek színét. Igen nyugodt, igen komoly lelkületű volt, de azért szeretetreméltó és még sem tetszett úgy, mint nővére.

Violette tizenhétéves volt, és megőrizte a gyermekkor minden varázslatos báját. Bámuló szemeinek kaczagós tekintete elbűvölt, zöld szemecsillagában mintha arany szikrák pattantak volna fel, olyan mondhatlan igézetet ontottak szerte.

Finom testének meglepő teltsége megőrizte a gyermekruhából kibúvó bété fejletlenségének naiv mozdulatait. Szőke sűrű hajzatának fonadékai arany mohához hasonlítottak. Arcszíne olyan tejszerű volt, mint a friss hab, széles fogai vakító fehérén cikáztak kaczagásra és megadták annak azt a különös üde hangosságot. De az arcza még olyan befejezetlenségre vallott, oly bizarr szegletességekbe játszott, míg kecses termete és bűvösen esetlen mozdulatai olyan mulatságos összességet alkottak, hogy Lizy márkí papa, midőn lányát szemlélgette, félig elragadtatva, félig elégtelenül jegyezte meg:

- Ez sohase fog férjhez jutni - ez a gyermeklány - hisz ez nem nő, hanem amolyan játékbaba...

Innen ragadt aztán rá a »baba« elnevezés, és ettől fogva csak »Joujou«-nak hívta mindenki.

Bernard ott termett Violette előtt és kérdőleg szólott hozzá:

- Nekem akarja-e szálni a következő keringőt?

- Igen.

- De - vágott közbe Alice - azt De Lassigny úrnak ígérted oda.

- Tudom, hiszen az egyre megy, majd vele más keringőt tánczolk. Azt fogom neki mondani, hogy tévedtem. Amugy is annyit tévedek minden alkalommal, hogy nálam ez nem nagy horderejű.

D'Indrey meghajtotta magát.

- Annál hálásabb vagyok érte - válaszolta mosolyogva, - hogy engem e keringővel megtisztel, mert e keringőnek nagy nagy oka van - ez a táncz igen nagy dolgok alkalomszerzője...

És a mint Violette nagy, bémész szemeivel csodálkozva tekintett fel rá, így folytatta:

- Nos, ha nagysádnak úgy tetszik?

Juillac báróné kissé nyugtalanul fülelt e beszélgetésre. Ő is észrevette azt az állhatatosságot, a melylyel D'Indrey hugait folyton követte és szentül azt hitte, hogy ez biz másért sem történt

mint Violetteért. Hisz folyton Violette volt az, a ki felé a vágyakozások és kérések hullámai hömpölyögtek. És már eleve is bosszankodott azokon a visszasságokon, a melyekbe fivérét ez az újabb házassági ajánlat sodorni fogja.

Lizy márki ugyanis nagyon is úgy óhajtotta, hogy először az idősebbik lányát adja férjhez és nagyon busongott, a mikor látta, hogy nénje rovására mint veszi körül a fiatalabb lányt a hódolók egész serege.

Meg aztán a jó Juillac báróné sokkal tapasztaltabb nagynéne volt, semhogy Bernardnak ezt a lépését valami correctnek tartotta volna. Úgy tudta, hogy a szülőket kell először megkérdezni, még mielőtt a lányokkal beszélnek, különösen ha az a lány Joujou, - ez a kis ugrifüles - a kinek még a tejcseppek ott fityegnek az orrocskája csücskén. Kérdőre fogta tehát a dolgot.

- Nagy dolgok alkalmosszerzője, ugyan no...?

D'Indrey Bernard kész volt a válaszzsal:

- Mert tanácskozni akarok Lizy kisasszonynyal - jobban mondva jó tanácsot kérek tőle.

- Tanácsot?

És aztán unokahúgára tekintett a jó nagynéne és kacagásba tört ki.

- Ó szegény kis Joujoum!

Violette felemelkedett helyéről és elfogadta Bernard feléje nyújtott karját.

- Nos tehát rendelkezésére állok, mivel lehetek D'Indrey úrnak szolgálatára?

Néhány lépésnyire távoztak és aztán kissé oldalt megálltak, úgy hogy azért még láttávolban maradtak.

- Nagyságos kisasszonyom - fűzte tovább a szót D'Indrey - akar-e mindenekelőtt nekem őszinte feleleteket adni, mint valami jó pajtás azokra a kérdésekre, a melyeket én most magácskához intézni fogok?

- Igen.

- Hiszi-e, hogyha megnősülnék, hogy az a lány, a kit elveszek, oldalam mellett boldog is lesz?

- Igen - felelt az őszinteség hangnyomatával a kis Joujou.

- Ah - nagyon meg vagyok elégedve - mert olyan az arczkifejezése, mint a ki tényleg azt gondolja, a mit mond és ez arra bátorít, hogy tovább beszéljek.

A fiatal lánynak a szemébe nézett. Az meg figyelmesen hallgatta tovább. Sokkal biborosabb volt orcácskája, mint rendesen, ajkai és mosolygó szemei mintha tüzebben lobogtak volna.

És a mint picziny előkelő és lelket bilincselő megjelenésével fehér csipke ruhácskájában, mely végig ömlött finom metszésű csipőin, így előtte állt Joujou, neki oly bámulatosan csábítóan és elragadónak tetszett e pillanatban, hogy egy perczig megakadt a szava és habozás fogta el, hogy mindezek behatása alatt ez a piczi helyes teremtés nem részesítendő-e inkább előnyben csinos nővérénél.

A mint így cserben hagyta a szava, Violette boldog meglepetésben egy kissé zavarodottan lehelte halkán mosolygós ajkkal és nevetésre felsugárzó szemmel, valami szeleburdi hang-lejtéssel:

- Hallga csak...

De aztán Bernard habozása szétfoslott. Igaz, megenni való ez a gyermek, de hát hiába, csak olyan, mint valami bábé, mint valami elragadóan mókás állatocskó, amolyan furcsa végtelenül érdekes lény - mint valami igazánci játékszer.

S aztán folytatta:

- Joujou kisasszony, én szeretek egy fiatal lányt, akit ön nagyon, de nagyon jól ismer. Az én legnagyobb örömöm az volna, ha őt elvehetném. Mit gondol, akarna-e ő az enyém lenni, no mondja meg szépen?

Violette világító szemét ráfüggesztette.

- Önnek ezt a kérdést elsősorban apuskához kell intézni. Természetesen, már miután Alice férjhez ment...

- Hogyan? Hiszen éppen Alice kisasszony az, akit...

- Akit ön el akar venni. Ah... bocsánatot kérek öntől, nem értettem meg mindjárt.

És minden álszégyen, minden feszélyezettség nélkül kimagyarázta magát.

- Igen, igen. Ugy-e, ez nem volt valami szép dolog, D'Indrey úr. De hát már úgy hozzá vagyok szokva ahhoz, hogy megkérik a kezemet, hogy most is azt hittem, hogy újra én rólam forog szó. De hát higgye meg, tulajdonképp önt terheli e tévedés, mert mi jóért beszél meg ezt a dolgot én velem?

- Nem mertem nővérenek erről a dologról beszélni.

Violette nevetve válaszolt.

- Igaz! Igaz! Alice olyan tiszteletet parancsoló. Míg a kis Joujou...

Bernard maga is nevetésre fogta a dolgot.

- Tiszta való! De hát hagyjuk. Mi tehát a kis Joujou válasza?

- Azt válaszolja, akit rögtön válaszolt. »Uram, beszéljen a papával«; csak hogy most még azt teszi hozzá »beszéljen vele, de haladéktalanul.«

- De hát a nővére?

Joujou komikusan méltóságos arczot vágott.

- Az én nővérem, uram, olyan jól nevelt fiatal lány, akit föltétlenül és minden körülmények között megteszi azt, amit apuska neki mond.

- Tehát ön azt hiszi, hogy nincs vesztett csatám nála?

- Igen - azt hiszem!

- Oh milyen boldog vagyok, hogy ön ezt nekem mondja. Milyen okosan és bölcsen cselekedtem, hogy magácskához fordultam tanácsért.

Aztán észrevette, hogy Joujou nem igen hallgat rá, azt kérdezte tőle:

- Mi az, a mit oly nagy figyelemmel kutat?

- D'Indreyné asszony néz ránk érdeklődéssel. Megmondta-e már édes anyjának, hogy Alice az, akit élete párjául választott?

- Még nem. Először magam akartam tudni.

- Eh bien! De most, hogy már tudja, gyorsan fogja róla értesíteni?

- Miért gyorsan?

- Hogy megnyugtassa!

- Már hogy érti ezt a megnyugtatót. Mi az, a mi őt nyugtalaníthatná?

- Hogy engem akar elvenni!

Aztán a nélkül, hogy időt engedett volna D'Indreynak a válasza, De Lassigny elé sietett, a ki feléje tartott.

- Keringőjét követeli, ugy-e? Jön azt reklamálni? Igaz! Igaza van... Elszámítottam magamat, megfeledeztem. De hát még úgy sincs vége.

Elfogadta a fiatal ember karját és eltávozott a nélkül, hogy többet foglalkozott volna Bernarddal.

Antoine De Louvain, a ki le nem vette szemeit Violetteről, midőn az barátjával tánczolt, - keresztül ment a táncztermen és D'Indrey asszonyt köszöntötte.

Bernardnak mind a barátai végtelenül szerették D'Indreyné asszonyt, a ki olyan lebilincselő nő volt és meg tudott öregedni a nélkül, hogy jó kedélye és bájos modora megváltozott volna. A comtesse de Louvainnak maga mellett jelölt ki széket és azonnal e kérdéssel fordult hozzája:

- Ön, a ki folyton Bernarddal van, nem vett-e észre szokásaiban valami mélyrehatóbb változást?

- Változást?

- Igen... attól félek, hogy szerelmes a fiu, még pedig fülig.

- De hisz mindég az - válaszolt De Louvain halk kacajjal.

- Oh, én most olyan szerelemről szólok, a mely tisztességes szándékokkal jár.

- Ah, hát ez nem volna inyére, asszonyom? Azt hiszem, azok után, a mit nekem Bernard elmondott, hogy ellenkezőleg, asszonyom az, a ki leginkább óhajtja, hogy Bernard fia végre behajózzon a legényélet viharos tengeréről a házasság biztos és meleg tüzhelyű révébe.

- Igen. Azaz attól függ...

- Mitől?

- Az asszonytól, a kit el akar venni. Hát mit titkoljam? Azt hiszem, hogy a Lizy lányba szerelmes.

- De melyikbe.

- Hát természetesen Violettebe.

- Eh bien, hisz ő olyan ígéző - gazdag - és jó.

- Babonásan ígézetes - nagyon gazdag - nagyon jó - de hát ez még nem elég a boldogsághoz.

- De hát mit akar, asszonyom, mi szép legyen még a viruló virágon?

- Én azt akarom, hogy midőn házasságról van szó, annak a nőnek, a kit el akarunk venni, »elvei« is kell, hogy legyenek.

- És aztán?

- Nos aztán, önnek bevallom úgy magunk közt, hogy én nem valami nagy bizodalommal viseltetem Joujou kisasszony elvei iránt.

- És miért már, ha szabad e kérdést kockáztatnom?

- Mert ez a kicsike igazán megenni való helyes, kedves és szívélyes - sőt, minden jó ráillik, a mit csak akar; csakhogy ép nem válhatik belőle olyan nő, a kinek elvei vannak. Ez önt nevetésre készíti? De hát tudja-e ön, mik tulajdonképpen azok az elvek?

- Tudni vélem, úgy sejttem.

- Hát vázolja, a mit sejt!

- Az elvek. Nos hát azok, a miket erkölcsi szabályoknak szoktak közönségesen nevezni, a melyek korlátokat szabnak a szeszélyeknek és a képzelemnek.

- Igen - majdnem azok.

- De kérem, megjegyzem, csak annyit mondtam: korlátokat szabnak - és semmi mást. Mert hogy ha korlátoznak is olykor-olykor, de azért korántsem akadályoznak.

- No de, mondhatom, ön igazán furcsa egy moralista.

- Nem! - Nem vagyok moralista, inkább csábító vagyok. De hát végre is fiatal voltam - katonáéknál - olyan garnisonbeli életet éltem, azaz az igazi nevén mondva - vidéki életet.

- Nos aztán?

- Tehát - a mint tudja, asszonyom, a vidéken találkozni legkevésbé olyan asszonyokkal, a kiknek »elveik« vannak, vagy legalább a kikre ezt ráfoghathná az ember. Őszintén szólva azok az előkelőbb asszonyok, a kik majdnem mindég, legkívánatosabbak, azok rendszerint a legkönnyebb vérűek. Ah, biztosítom, asszonyom, hogy ez igaz, mint a mai nap. Az elvek, azok csak amolyan díszítésnek valók, és csak a bukás szépségflastromai.

- Nem mondta el ezeket a badarságokat már kelleténél többet Bernardnak?

- Nem! De teljesen nyugodt lehet e részt, Bernardnak esze ágában sincs, hogy Joujou-ba legyen szerelmes.

- De hisz mindig ott somfordál a Lizy-lányok szoknyája körül!

- Ez igaz, de ezt csupán azért teszi, mert az idősbiket akarja elvenni. Ez ugy-e meglepi?

- Igen - de el is vagyok tőle ragadtatva. - És ön biztos a dologban?

- Ép ma este vallotta be nekem. Hogy e részt erélyesebben faggattam. De előbb maga is bizonyosat akart tudni a felől, hogy szívesen fogadják - még mielőtt - -

- Ez meg lesz!

- Nem bizonyos!

- Jobb házasságot nem köthetne, mely engem teljesebben kielégíthetne. Ősrégi család, vagynos, jó hírű.

- Elvei vannak!

- Ne vessen csak, ne vessen csak, az ön gyönyörűséges teoriái azért még nem győztek meg engemet.

- Szabadjon kételyemnek kifejezést adnom. Ah! Ép itt jön Bernard olyan elégedett arczkifejezéssel. Úgy látszik helyes kerékvágásban halad a dolog.

És D'Indreyné asszonyt fiával egyedül hagyva Violettehez csatlakozott, hogy melléje telepedjék, a ki olyan elmélázónak látszott félig nyitott bibor ajkaival, távolba révedező szemeivel, mint a ki se nem lát, se nem hall.

- Hogy van az, nagysád, hogy nem akart résztvenni a keringőben?

Mintegy önmagához térve De Louvain hangjától, - megszokott mosolyderűs piczinyke arczkifejezését felvéve - hamiskásan válaszolt:

- Miért nem akartam? Úgy tudom, nem volt tánczosom.

- Elképzelhetlen!

- Igazsága van - szólt most közbe Juillac nagynéne, ő nem akart táncolni, azzal a kifogással, hogy nagyon melege van. Hogy rosszul érzi magát. És valóban, magam is igen halványnak találtam.

- Dehogya is - veté ellen Violette élénken.

- Hopp la! Lássák csak, hogy elpirúl, mikor azt mondják neki, hogy sápadt. Ez már így van. Annyi azonban bizonyos, hogy rettenetes meleg van itt benn. Lassignyék igen kedvesek, báljaik is nagyon szépek, csak az a baj, hogy kevés a levegő.

- Óhajtja-e, asszonyom, hogy Violette kisasszonyt pár percre a kertbe vezessem, hogy friss levegőt szívjon?

- A kertbe? Kettőjüket?

- Oh! Ugy vélem, hogy Violette kisasszonyra nézve én nagyon is tiszteletreméltó bácsi vagyok az én harminczhét életévemmel. Nem gondolná, asszonyom?

Juillac asszony most Violettehez fordult:

- El akarod-e, kis Joujoum fogadni De Louvain úr ajánlatát? Félek, hogy megbetegszel, hogy ha tovább is itt benn maradsz.

Violette felkelt.

- Igen, elfogadom - mondá halkan.

- Tehát eredj! De kérlek, ne maradj el soká. Részemről ide vagyok kötve, nővéredet kell bevárnom.

Violette elfogadta Antoine-nak a karját és szokatlan gyorsasággal vonta őt a kert felé, a mely rózsaszínű gömbökkal diszített lámpákkal volt megvilágítva, úgy hogy a hűvös időjárás folytán még pusztá kert olyan hatást tett, mintha rózsaszínű fátyolt teregettek volna reá.

- Ah, - sóhajtott aztán fel, tele tüdővel szíva magába az ozonos levegőt - micsoda friss üdeség ez!

Néhány lépést tettek aztán, szóval, mintha mindegyik a saját gondolatai suhanásába volna elmélyedve, míg végre De Louvain kérdéssel bontotta meg a már-már kellemetlen csendet.

- Nemde, Joujou kisasszony, én az ön szemében már nagyon is öreges úrnak látszom?

- Ön... öreges urnak... semmi esetre sem.

- Legyen olyan kegyes és tanúsítson velem szemben őszinteséget. Ugy-e megteszi?

- Nosza la - ma este mindenki azt akarja tőlem, hogy őszinte legyek. Pedig ez különben is mennyire könnyű nekem.

- Nos, tehát, mondja meg, ha valaki el akarná venni... valaki, a ki, mondjuk... olyasforma volna, mint én...

- Helyes. Inyemre volna - Aztán gondolatait mérlegelve, percznyi szünet után így folytatta: - Ha férjhez akarnék menni. De nem akarok.

- Ah!... nem akar férjhez menni?

- Nem.
 - Most nem akar - vagy sohasem?
 - Sohasem!
 - De mióta érlelődött meg ez az elhatározása?
- Violette arcán leheletszerű habozás vonult át.
- Igazán nem tudom - talán mindégtől fogva...
 - Ez különös. Én inkább azt hittem volna, hogy alig pár órája...
 - Miért? - dadogta Violette teljesen megzavarodva - miért mond nekem ilyesmit?
 - Mert jó magam is nagyon tudom, mi megy végbe a magácska kis fejcskéjében ebben a pillanatban. Ösmerem, micsoda gondolatokkal vesződik. És tudja honnan? Mert ma este én is beszéltem D'Indrey Bernarddal.
 - Ah! - röppent el kecses ajkairól a felkiáltás. - És némi csend után hozzátette. - Eh bien... Igen! Ez a való. Ezen az estén, megtudva azt, hogy Alice férjhezmenetele előtt áll, azt gondoltam magamban, hogy nincs sem rátermettségem, sem hajlamom a házasságra. Lesznek kis unokatestvéreim, a kiket majd dédelgethetek és kik teljesen betöltik majd életemet. Független és szabad leszek. A függetlenség, látja, ebben rejlik elhatározásomnak oka.
 - Értem.
 - De mondja, miért fojtja el a nevetését?
 - Szó sincs róla. Inkább hajlok a sírásra. És azt hiszem, jó magácska is. Sirjon - sirjon hát, én édes aranyos Joujoum. Én csak azért vezettem ide ebbe a komor kertbe, hogy kedvére kisirhassa magát, a helyett, hogy elfojtana magába és próbára tenné vele idegeit.
- És aztán csendes sírásra fakadva, Violette öntudatlan oda hajtotta könnyekbe áztatott rózsás arcát Antoine vállára, a ki, hogy megindultságát rejtegesse, mosolyos derűvel suttogetta:
- No látja, édesem... mégis öreg, nagyon öreg úr vagyok, a kinek a keblén már sirni lehet a lányoknak. Látja, ez vagyok magácskának én...
 - Oh, - ön nagyon jó - Látja, ez a mi maga - egy nagyon jó ember.
 - Nem, nem vagyok jó, de magát édes Joujoum - szeretem, nagyom szeretem. Szeretem egész szívemmel, egész lelkemmel. Megért-e engemet, imádott Joujoum? És mindig itt leszek magánál, mindig szolgálatára készen. Mindig úgy rendelkezhetik velem, a hogy kedve tartja, parancsolhat velem - a hogy inyére lesz. - Barátja vagy férje, nos, nem egyre megy?
 - Igen - barátom! Igaz. Mert hát én is szerettem önt, Louvain úr, ha nem is úgy, mint a hogy ön engemet szeret - de azért mégis nagyon - ezt igazán vallhatom.
 - Oh, milyen imádatra méltó, hogy ezeket mondja.
 - Mondom - mert igaz! Olyan igaz, hogy ha nem szeretnék egy másikat szenvedélyesen és botor módon - önt szeretném minden valószínűség szerint... önt!
 - Eh bien! De talán majd valamikor - majd sok, sok nap után?
 - Nem! Ha jól ismerne tudhatná, hogy erre nem számíthat semmi módon.
 - Sajna! Azt hiszem magam is, hogy nagyon jól ösmerem és nem is remélek valami nagyon sokat.

- Ne reméljen semmit, ez lesz a legjobb - és most jöjjön kérem, menjünk vissza a nénihez - most már azt hiheti, hogy elvesztünk.

- Eh bien - fogta kérdőre Juillac báróné visszajövet Violettet - hát már jobban vagy, kis mókus?

Megszokott derűs kifejezését visszanyerve, Joujou mosolyogva válaszolt:

- Oh, most már minden jól van!

- Ah - örülök - tehát mégis csak a melegség lehetett az oka...

És a mint Antoine eltávozott, Violette utána kiáltotta:

- Köszönöm! Mindenért köszönet...

Juillac báróné faggatni kezdte:

- Mindenért? Hát mi volt köztetek?

- Nos, hát hogy sétálni vitt.

- És aztán?

- Aztán - hát megkérte a kezemet!

Juillac báróné epésen jegyezte meg erre:

- Ő is? Ez nem lep meg. Mindenki téged kér meg, csupán téged.

Joujou rá nézett és mig szemeiből majd kicsordult a könny, kaczagva válaszolt:

- Nem mindenki, néni ke téved - nagyon téved.

II.

D'Indrey vicomte menyegzője Alice De Lizy kisasszonynyal a szezon legérdekesebb házasságainak egyike volt. Violette, a ki friss volt, mint a harmatos rózsza és víg, mint az ugrádozó czinege, De Lassigny urral ment gyűjteni a templomban. Antoine De Louvain megtagadta Bernard barátjának abbeli kérelmét, hogy vőfélye legyen, azon megokolással, a mit már régebben is elégszer hangoztatott, hogy már kivénült az ilyen szereplésekből.

Az egyházi szertartások után a fiatal házások Norvégiába utaztak és hat hónapig távol voltak. Keresztül-kasul bolyongták Európát, hogy mézesheteiket végnélkültre nyujtsák.

Visszatérésük tavasszal történt. A Varenne utcai régi családi házat ekkor már üresen találták. Lizy márki nagyon beteges volt és még gyermekei megérkezte előtt falura utazott, és Violette őt oda elkísérte. Juillac nagynéne mesélte aztán el nekik, hogy Joujou, a kinek a kedve mindig kaczagásra állott, olyan vad lett, mint a holló.

Nem ment már sehova sem társaságba és kereken kijelentette, hogy nem akar sohasem férjhez menni.

Bernard nem is hagyta ezt szó nélkül.

- Oh, neki mindig volt valami bogara.

D'Indrey-né asszony is sokat mesélt a fiataloknak Violette megváltozásáról és Antoine De Louvain egy nap, midőn egyedül voltak Bernarddal, szóba hozta a rég történeteket.

- Tudod, te még el sem mondtad nekem, hogy folyt le az este társalgásod a kis Joujouval.

- Micsoda társalgásom?

- Az, a mely köztetek lefolyt a Lassignyék bálján akkor este - mikor meg akartad tudni, hogy kegyben állsz-e immár feleségednél - nos, nem emlékszel?

- Ah - igen - természetesen. Eh bien. Minden úgy ment mint a karikacsapás, úgy a mint én magamnak elképzeltem.

- Nos semmi bánkódást nem mutatott, hogy nem őt, hanem a nővérét kérted meg?

- Cseppet se! És annál jobban tudok most magamnak erről számot adni, mert a mikor vele leplezett szavakban kezdtem el a társalgást, ő azt hitte, hogy ő magáról van szó -

- Ah!

- Igen, mert mindig ő volt az, a kinek a kezét megkérték és csak természetesnek találtam, ha ezúttal is azt hitte, hogy ő az, a kinek a kezét kérem.

- Eh bien?

- Aztán? Aztán azt felelte: »Tudja meg, hogy papával kell erről a dologról első sorban beszélnie, akkor, mikor nővérem már férjnél lesz« - de meg kell hogy említsem, hogy ezt minden megindultság nélkül, olyan hideg magatartással mondotta.

- Valóban?

- De a mikor aztán megtudta, hogy nővéréről van szó, ezt mondotta nekem: »Ah, de hát akkor beszéljen a papával, de minél gyorsabban.«

- És semmi megjegyzésed nem volt erre?

- Egy betű se. Hisz már értesülve voltam.

- Úgy - nos, annál jobb! Akkor hát csalódtam.
- Valószínű. De hát miért nem veszed te el?
- Kit?
- Nos hát a kis sógornőmet. Hisz azt mondtad nekem azon a famózus estén, hogy egész fülig szerelmes vagy bele.
- Hisz nem akar férjhez menni!
- Ő mondta neked?
- Olyan kereken kijelentette, a hogy csak tőle kitelhetett. Nos és te boldog vagy?
- Nagyon boldog! Jó a kedélyhangulatom; egészséges, megelégedett vagyok; ez az a teljes boldogság, a miről valaha álmodoztam.
- Feleséged gyönyörű szép lett...
- Igen, ugy-e te is úgy találod? Jelenleg azonban nincsen szépsége teljében...
- Hát esemény készül?
- Igen - októberre várjuk.

D'Indrey-né Bretagneban óhajtotta bevárni az eseményt édes apjánál, de nővérenek egy levele más elhatározásra bírta.

Violette ezt írta neki:

»Kérlek, édesem, ne jer Dunesbe ebben az évben, szeretett nővérecském. Nem jól találnád magad itten és azt hiszem, ez egyszer itt megölné az unalom.

Édes papuskánk igazán komolyan betegeskedik. Vannak napok, mikor állapota aggaszt. Nem akar maga körül látni senkit, de senkit.

Ez esztendőben még csak a szomszédainkat sem fogadtuk. Nem tűri a látogatásokat. Egyedül vagyunk - egyik a másikával az egész idény tartama alatt. Én meglehetősen jól osztom be itten való életemet. Majd csónakázom, majd meg lovagolok szabad időmben, midőn nem vagyok papával. Már ő maga nem is ír semmit. Négy-öt órán át jegyzeteket, majd meg leveleket mond nekem tollba.

Remélem, hogy unokaöccsrel fogsz megörvendeztetni. Tudod fiút szeretnék, sokkal helyesebb volna, mint a lány. Megtanítanám úszni, lovagolni és korcsolyázni. Oh, olyan elégedett volnék, ha volna egy olyan kis lény, a ki egészen új és ösmeretlen, és a ki tőled származnék. Az én igazi hivatásom, lásd, az, hogy játszszam a gyermekekkel és az állatokkal, - - A Joujou - a baba - mi másra is való, mint erre...

- Kérlek, írd minél előbb örömdetes híreket magadról és kedves férjedről. Add át neki baráti üdvözlétem és ölel és csókol számtalanszor Violette.«

Itt volt az ősz. Alicenak kis lánykája született és Genevieve névre keresztelték. D'Indreyné asszony volt a keresztanya; az ő nevééről. Lizy márki nem jött el Párisba, hogy jelen legyen a keresztelési szertartásokon. Állapota még mindig komoly volt. A mikor aztán a fiatal asszony újra jól érezte magát, férjével Bretagneba utazott. Viszont akarta látni édes apját és nővérecskéjét, kiket már kerek egy esztendeje nem látott. A midőn megérkeztek Dunesbe, Violettet már nem találták többé ott. Az orvos kis idő óta szenvedőnek találta, kissé sápadtnak és Biarritzba küldötte és ő oda rögtön el is utazott Juillac nagynénivel.

A következő évben Alicenak újra kis lánykája született. Ezuttal Lizy márki jobban érezte magát és Joujou is elkísérte, a ki a kis lányka keresztanyja volt. De ő határozottan ellenkezett,

hogy Violette névre kereszteljék és makacsul ragaszkodott a Bernardine névhez, azt hozva fel okul, hogy a Violette név csupa nevetség, meg aztán nem is hoz szerencsét. Sajnos, a főúri körökben a babona még mindig igen elterjedt baj.

Ez alatt a két év alatt a fiatal leány nem változott cseppet sem. Ép olyan megennivalóan csinos volt most is, mint mindig, még mindig az a kis »bébé«, a ki rászolgált a babanéni elnevezésre. Hús életével is megmaradt ugyanannak a fura mókás »Joujou«-nak, a ki volt.

Alice meg ellenkezőleg teljesen megváltozott. A csinos, fiatal lány, a ki csupán csinos volt, de egy kissé kövér, olyan csodaszép asszonynya fejlődött, hogy szépsége tele volt ösmeretlen ingerekkel és megnevezhetlen zamatos-sággal. Szemei most is mint azelőtt lesütött szempillájuk voltak és bársonyos arcát különös sugárzással tették ragyogóvá. Rózsás orrczimpái, duzzadt élvetegen biboros ajkai, hullámozó termete, végtelenül kéjesen izzóan telt karjai az ölelésre, egész lénye meg szerelemre látszott teremtvé. És mégis oly komoly, oly rideg magaviseletű volt, hogy ez az erkölcsi jegességéből, mely nem nagyon volt összeegyeztethető testi izzó hevével, bájjainak és lénye varázsának újabb forrásai fakadtak.

Attól fogva, hogy újra társaságba kezdett járni d'Indreyné, a kit lány korában alig vettek észre, asszony korában körülrajongott szépség lett. Bernardot feleségének ez a körülrajongottsága már-már féltékenységre tette, hisz ő maga is mind jobban és jobban imádta feleségét. De édes anyja megnyugtatta. Alice - mondá ő - komoly asszony, olyan nő, a kinek elvei vannak. És a vicomtesse így lecsillapította fia féltékenykedését, hogy felesége hódításainak már maga is csak örült.

Lizy márki abbéli boldog érzetében, hogy mindjobban érezte magát, elhatározta, hogy gyermekeit meghívja magához Dunesbe, mindazokkal egyetemben, a kiket barátaik köréből maguk köré akarnak gyűjteni. Így aztán augusztus havában a két év óta olyannyira elhagyott kastély elegáns és vig társaságtól volt népes és zajos. Alice makacsul ragaszkodott ahhoz, férje ellenvetéseinek daczára, hogy Sligo asszonyt is meghívja magához, a ki még mindig a szép Sligo asszony volt. Hiába igyekezett Bernard feleségének megmagyarázni a fölösleges voltát, hogy olyan asszonyt lássanak házuknál, a ki sem társaságukbeli, sem pedig nem méltó arra, hogy felesége barátnője lehessen; végre mégis be kellett adni a derekát, mert attól félt, hogy még a valót fogja gyanítani.

Sligo asszonyt természetesen elkísérte férje és kíséretében még egy gyönyörű szép svéd ember is volt, valami lord Richard Downpatrik.

Richard lordot maga Lizy márki hívta meg, a ki valamikor jól ösmerte az édes apját. De azok, a kik be voltak avatva a dolgok állásába, tudták, hogy ez csak azért jön, hogy ott újra találkozassék Sligo asszonynyal. Azonkívül ott voltak Liron asszony a férjével, Bernard unokatestvérei, Liron asszony fivére, de Lassigny, a ki, mint mondják még mindig szerelmes volt Violettebe, és végül Antoine de Louvain.

Megérkezése estéjétől fogva lord Richard Downpatrik, mint a nők alapos ismerője, rögtön Alice szépségeit kezdte szemmel kísérni, Sligo asszony nem kis boszuságára. Az öreg d'Indreyné is észrevette ezt a rajongó imádatot és kaczagva mondta fiának:

- Fiam. A feleséged a Sligo asszony szép svédjének teljesen elforgatta a fejét.

És Bernard, a ki bizalmát teljesen visszanyerte, maga is nevetésre fogta a dolgot.

- Ez a dolog nem valami nagyon aggaszt. Olyan buta ez a svéd, mint a nyakkendői.

Lord Richard tényleg nagyon korlátolt elméjű embernek látszott. Szépsége erőteljes és behizelgő volt. Azok közül a férfiszépségek közül, a kik már csak azért is tetszenek a nőknek és azért is eltelnek a bámulatával, mert ösztönszerűleg megérik, hogy ezek a férfiak teljesen értük élnek és semmi sincs az életükben, a mi nem általuk vagy nem értük történnék.

Alice felfelé hajló szempilláin keresztül, a nélkül, hogy meglátszott volna rajta, hogy látja, tüstént észrevette azt a meleg tekintetet, a mely őt elöntötte és a mely kéjesen megborzongatta valóját. Már bágyasztotta a hitvesi szerelem, mely kissé túl eszélyes, kissé túl óvatos és túl higiénikus volt, egyszóval untatta a férj és azt gondolta magában, hogy ez a szép ur sokkal művésziesebben tudná szeretni, mint ő. Tüstént meghódolt annak a nagyon is érzéki varázsnak, mely a svéd lord sudaras és fesztelen egyéniségéből felé áradt és minden gondolata most már vele foglalkozott, lelke minden szála hozzá fűződött.

Lord Richard eleinte nem vett ebből észre semmit.

Nem volt cseppet sem jó megfigyelő és nem is volt elegendő intelligenciája. Csak a vicomtesse nagyon is komoly magatartását és folytonosan lesütött szemét látta. Meg aztán tudomása volt d'Indrey Bernard sikereiről és csak természetesnek tűnhetett fel előtte az, hogy a felesége egyedül őt szereti. De mindezek ellenére nem hagyott fel azon titkos imádatával, mely első pillanattól fogva eltöltötte Alice iránt, bár nem remélt tőle semmit. Mégis annyira elvonta őt, elbűvölte őt ez az imádat, hogy Sligo asszony aggódni kezdett.

Mióta Sligo asszony Párisban lakott, folyton gazdag kedveseket tartott magának, a kik olykor kellemes emberek is voltak. A mikor aztán szakított velük, történt legyen ez, mert pénzük elfogyott, vagy egyszerűen azért, mert már nem nagyon voltak inyére, ezt ő olyan nembánomsággal tette, hogy általában a szakítás őket a legnagyobb reménytelenségbe és kétségbeesésbe sodorta és rendszerint még a végletekig üldözte őket férje, Sligo uram, barátsága, a ki soha sem szakított felesége elhagyott kedveseivel, hanem továbbra is megtisztelte őket barátságával, a mit azoknak akarva, nemakarva, mint lerázhatatlan nyügöt tovább kellett hordozniok.

A rossz nyelvek ugyan azt mondták, hogy soha sem szeretett mást igazán, mint d'Indrey Bernardot, a ki viszont az egyedüli volt, ki aránylagos rövid viszony után őt a faképnél hagyta ép akkor, midőn a számító és behálózó szépségű Sligo asszony leginkább hitte azt, hogy immár kezei között tartja őt teljesen. Akárhogy állt is a dolog, akár szerette vagy nem szerette Sligo asszony d'Indrey Bernardot, az az egy bizonyos volt, hogy a feleségét szívből gyűlölte, a gyűlölet minden erejével. Még házasságánál is jobban haragudott ám rá azért a nagy szépségeért, mely férjhezmenetele óta oly ragyogóvá tette. Olyan győzelmes és szabályos szépség volt Aliceé is, mint az övé, csak hogy a fiatalság frissességével és a becsületesség zamatosságával párosulva. Midőn aztán észrevette azt a mély benyomást, a mit ez a szépség lord Richardra tett, az első muló bosszúság után titkos káröröm kelt szívében.

Minden szellem híján, akkor a midőn a saját érdekei forogtak a koczán, számító és eszélyes volt és rögtön megsejtette, hogy a vicomtesse vérmérséklete cseppet sincs összhangban méltóságos és derűs szépségével és már is észre vélte venni, hogy alattomosan, kissé kelleténél több figyelemmel kíséri a szép svéd lordot.

Tagadhatatlan, Sligo asszony nagyon ragaszkodott lord Richardhoz. Nagyon gazdag ember volt és deli erős, mint egy athléta. De ime mostan már másodszor szenved el a megaláztatást, hogy egy és ugyanazon asszonyért hagyják el; ez már a soknál is több. Mindezek ellenére szívesen tűrte e megaláztatásokat, ha elgondolta, hogy d'Indrey Bernardnak az ő már is sokáig tartó szerelmi boldogságát micsoda banális szerelmi kaland fogja megzavarni.

De Sligo asszonyon kívül még más is észrevette Alice és a svéd lordnak e viselkedését. Violette, a ki mindenütt ott forgolódott, mindenkivel és mindennel foglalatzkodott, mint a ház csodásan bájos és elragadó kis gazdasszonya és természetesen a nővére és sógora

érdekelték legjobban. Így tehát az ő élesebben látó szemével nagyon gyorsan felfedezte lord Downpatrik szenvedélyét és mindazt, a mi Alice nővére, d'Indreyné vicomtesse lelkében végbement. És már pusztán annak elgondolásánál is, hogy az, a ki olyan végtelenül boldog lehet, mert d'Indrey Bernard felesége, hogy az mégis más férfiúnak udvarlását és széptevését fogadja el, gyöngéd és szeplőtlen lelkét nagy méltatlankodás fogta el.

Attól a perctől fogva, hogy észrevette, miszerint Alice keresi vagy legalább is nem kerüli az alkalmat, midőn egyesegyedül lehet lord Richarddal, ő mintegy kettőjük közé ékelte magát.

Pedig ugyancsak meg kellett magát erőltetni, mert Dunesben mindenki a maga kénye kedve szerint élhette világát. Lizy márki, a ki soha nem járt ki, lovait, kocsijait és csónakját teljesen a vendégei rendelkezésére bocsájtotta, úgy, hogy a meghívottak azt tették, a mi ép kedvük tartotta.

Bernard, Lironék és Antoine de Louvain rendszerint a tengerre mentek csónakázni.

Sligo asszony, Richard lord, Alice és de Lassigny lovagoltak vagy kocsin tettek kirándulást. Sligo uram pedig otthon maradt szépen sakkozni vagy kártyázni az öreg d'Indreyné vicomtesse, míg Violette kilovagolt és majdnem mindig azzal biztatta a társaságot, hogy hozzájuk csatlakozik, a mi azonban soha meg nem történt.

Most aztán hirtelen abba hagyta a lovaglást és szokásait megváltoztatva, lépésről lépésre követte nővérét sétáiban.

Egy nap a dejeuner után, midőn mindenki előállott aznapi tervével, Alice fájdalmas hangon kijelentette:

- Nekem, sajnos, kegyetlen migrainem van, ma nem tartok önökkel.

Sligo asszony sunyi szemmel vizsgálta úgy oldalról és nagyon is éles mosoly keletkezett ajka körül, miközben ezt kérdezte:

- És mi? mit csináljunk mi? Lassigny ur, talán együtt tegyünk sétalovaglást.

A fiatal ember szemével kérdőleg nézett Violettere, a ki nem késett a válasszal.

- Oh kérem, velem ne törődjenek sokat. Én majd később fogok kilovagolni. Még nagyon sok dolgom van itthon a háztartás körül.

Olyan boldog volt, hogy egy nap végre teljesen szabadon lehetett.

Bernard felemelkedett helyéről.

- Ha addig akarunk csónakázni, míg magasabb a vízállás, úgy talán itt az ideje, hogy felkerekedjünk.

- Ha magam részéről nem félnék tőle, hogy czudarul belebetegszem - veté most közbe lord Richard - úgy nekem is nagy szórakozást nyujtana, ha önnel együtt halászhatnék.

- De kérem, dehogy is betegszik bele.

- Oh - nagyon - a tengeri betegség a gyöngém.

- Dehogy is! Különben ha Isten őrizz beállana az eset, rögtön partra tesszük, ezen az oldalon mindenütt ki lehet kötni és elindulásunkkor megmaradunk a park melletti meder hosszában, a meddig csak jónak látjuk.

- Nos, akkor megkísérlem.

Sligo asszony Downpatrik lord viselkedésén nagyon csodálkozott. Meg volt róla győződve, hogy ő is azt fogja mondani, hogy otthon akar maradni.

Mikor már mind a vendégek elszéledtek, Joujou kutyájától és öreg groomjától követve, lóra ült maga is. Mikor kilovagolt, mindig ezek voltak kísérői. Sligo asszony és de Lassigny ur azt mondták volt, hogy Aurayba mennek; Violette tehát úgy gondolta, ha a part felé tart, biztosan elkerülheti őket.

Átvágott tehát a fenyőerdőn, a mely a parkot a tengerpart felől határolta és a mint az apály beállott, a lapos homokparton lovagolt tovább.

A midőn olyan öböl feléhez ért, a melyet az erdő végén alkotott a tenger partja, a kis ladikot vette észre, melyen a kis hajósfiu a parttól elevezett és néhány méternyire távolabb a csolnakot, melyen sógora, Lironék és de Louvain ültek és nyilván a kis ladikot várták.

Violette megállította lovát és feléjük kiáltozott:

- Talán valamit a parton felejtettek?

- Dehogy; felelé Bernard. Downpatrik lett beteg és őt kellett partra szállítani. - Nevetés gyöngyözött fel ajakán.

- Beteg, egészen oda van?

- Ah, nem! szerencsére, válaszolt Liron asszony, még mielőtt beállott volna a kritikus pillanat, szállott partra.

Violette most visszatért a fenyőfa erdőbe. Előre örvendett már a gondolatának is, hogy most a szép svédet oly festői pillanatban láthatja, mikor kékül, zöldül a tengeri betegségtől és a sétányra tért át, a mely a kastélyba vezetett. De azért nem csatlakozott Richard lordhoz. Abban a pillanatban, a midőn a léptei nyomába akart térni, úgy tűnt fel előtte, hogy amott messzebb rózsaszínű ruha uszálya suhan gyorsan a faszorban és hirtelen eszébe villant, hogy a dejeuner-nél Alice szintén rózsaszínű ruhát viselt.

Hogyan, hát a nővére, a ki azt mondotta magáról még egy órával ezelőtt, hogy annyira szenved a migrain-től, hogy még ki se tud kocsikázni, most ebben a rekkenő hőségben úgy fut, mintha soh'se iszonyodott volna a sétálástól.

Gyanakodni kezdett a kis Joujou és ő is arra vette útját.

De a helyet, hogy feléje tartott volna, átszelte a vestibult és a másik oldalon lépett ki a kastély terraszára, úgy hogy ezáltal azt megkerülte és így vette üldözőbe d'Indreyné vicomtesset.

Alice nagyon gyorsan mehetett, mert már láthatáron kívül volt. Violette hosszú ideig futott, a nélkül, hogy észrevette volna. Végre egy faszor fordulójánál megpillantotta egy padon ülve, kerek tisztás közepén. Lord Richard érkezett ép oda rugalmas és széles lépteivel.

Most Violette oly közel jutott hozzájuk, hogy nem mert így hirtelen felbukkanni és habozva állott meg egy nagy virágzó reketyebokor bozótjától teljesen eltakarva.

Downpatrik lordot látva maga felé közeledni, d'Indreyné vicomtesse felemelkedett és halkán szólította meg.

- Hogyan, ön nem ment tengeri csónakázásra. Ön itt maradt?

- Igen. De gyorsan megelégteltem e sétát, d'Indrey volt oly szives és visszavezetett.

Joujou el volt ragadtatva a hallottaktól. Tehát nem volt előre megbeszélte dolog ez a migrain história és a tengeri betegség! Most aztán a szegény kicsike szégyenleni kezdte magát a maga nevetséges gyanakodása miatt, úgy hogy nem is mert most már mutatkozni előttük. Igen! Mivel is tudná nekik megfejteti jelenlétét, mit is tudna nekik hirtelen mondani, a mivel kimagyarázhatná magát. Jobbnak tartotta tehát a várakozást virágos rejtekében, a mig elvonnulnak. De hát ők még a fülüket se mozgatták az elmenetelre. Violettetől néhány lépésnyire

megállva közönyös dolgokról folytatták a beszélgetést és ez oly isteni gyönyörrel csengett a fiatal leány fülecskéinek. Ő egész más beszélgetésre volt elkészülve és ime most látja, most ujjongva tapasztalhatja, hogy Richard soha se beszélt szerelemről Alicenak.

Nem. Ő sohase gondolt felőlük rosszat. Hisz a rossz különben is oly ösmeretlen volt ártatlan szüziességü és ingathatatlan tisztességü gyermeklelkének. Talán flirtre gondolt? Igen, amolyan flirtre, a melyet számtalanszor látott már maga körül és mostan hogy méltatlankodik, mert ennek a flirtelésnek nem nővére, hanem Bernard d'Indrey felesége a részese. Hogy berzenkedik pihegő szüziesség szeméremérzete az ellen, a mi különben oly megszokott volt előtte.

De mily nagy volt aztán megdöbbenése, a midőn hirtelen, közönséges banális frázis után, látta, mint öleli Richard lord karjaiba d'Indreynét és mint engedi át magát a fiatal asszony, kéjtől pihegő nyitott ajkakkal egészen áttüzesedve a szerelemtől.

E hatalmas szenvedély előre nem látható kitörésének láttára, melyet az ő szeplőtlensége nem is értett, a kis Joujou rettenetes zavar fogta el és fájdalmas lázongás lobbantotta lángra vérért. Mint valami síró gyermek, úgy szoritotta kicsinyke ökleit két szemére és futott, futott, nem akarva többet látni, miután már amugy is sokat látott.

A midőn lehorgasztott fővel így tovább szaladt és a gesztenyefák nagy sétányába ért, majdnem feldöntötte az öreg d'Indreynét, a ki szokott sétáját tette ebben a remek árnyas alleében, melyet úgy megkedvelt.

Az öreg vicomtesse nevetve kérdezte:

- Eh bien, hát a mint látom fel akarsz dönteni?

De a mint meglátta a Joujou feldúlt arcát, nyugtalanság fogta el.

- Eh, kis szegény Joujoum, hát mi a baj voltaképen?

- Semmi, asszonyom.

- Hogyan semmi? De hát olyan sápadt az arcza, mintha a másvilágról jönne, vagy beteg talán én kicsikém? No, mondja már, mi lelte.

- Semmi! Semmi!

D'Indreyné asszony ismételte mintegy utánaözve őt:

- Semmi! Semmi! Ime milyen absurd válaszokat ad! És nem is említve azt, hogy ezek olyan öreg nőnek szólanak, a ki tudja, hogy ilyen esetben mit kell tenni.

- Hogyan, dadogta Violette nagyon megindulva, ön tud róla, asszonyom?

- De hát miről? Történt talán valami?

- De... asszonyom.

És ebben a pillanatban észrevette menyjét, a mint lord Richarddal közeledtek. Szótlanul haladtak egymás mellett. A fiatal asszony szokottnál biborosabb arczczal. Mig ő csak hogy el nem nyelte, el nem sülyesztette őt lángoló tekintetének forró áradatába.

- Ah! röppent el az öreg asszony ajkairól e pusztá felkiáltás.

Aztán, a mikor keresztezték egymást utaik a nélkül, hogy megállott volna, udvarias »bonjour«-t intett hozzájuk és kezével intett, hogy folytathatják sétájukat.

És ez volt minden. Nem faggatta többé Violettet, a ki sápadtan, minden izében reszketve követte őt. Sokáig sétáltak így szótlanul.

Csak a visszatérés pillanatában merte a fiatal leány a kérdést megkockáztatni:

- Ugy-e nem fog erről semmit sem szólani, nemde asszonyom?

- Kinek, nővérenek?

Violette most öntudatlanul egy olyan mozdulatot tett, mely jelezni látszott: neki ugyan mondhat azt a mit akar, és aztán hangos szóval folytatta:

- Nem, Bernardnak. Nem kell ezt tenni. Nagy fájdalmat okozna neki. Nagyon, nagyon szereti őt, ugy-e tudja ön is ezt, asszonyom? Oh, ő oly mérhetetlenül szereti őt.

Joujou könyezett. Máskor oly mókásan aranyos arcza, mely mintha csak a mosolyra volna teremtvé, most nagy gömbölyű köncseppektől volt felszántva; mintha valami apró kristály üveggolyók futnának rajta végig, olyan nagy könyek peregtek végig máskor oly rózsás arczán. És a midőn d'Indreyné asszony zavarában nem válaszolt, ő majdnem térdre hullva könyörgött:

- Ah, mondja asszonyom, ugy-e ő nem fog megtudni semmit?

Az öreg nő most végre megértette ennek a kis erős és elszánt leányléleknek titkait. Megfogta a kis Joujounak könyörgő kacsóit és szeretetteljesen megszorítva azokat, megindult hangon csak ennyit mondott:

- Oh én kis szegény, drága Joujoum!

III.

- Mi a bajod Joujou, én kis lányom, kérdezte este az estebédnél Lizy márkí a leányát. Nincs most olyan édes mosolygós kis arczocskád, mind máskor mindig.

- Igaz, mondá d'Indreyné - nagyon különös arczkifejezésed van.

Minden szem Violette felé fordult, ki így válaszolt:

- Már mint nekem? Oh semmi bajom.

Bernard is felé irányította tekintetét:

- Nem vagy beteg, kis sógornóm?

Violette mozdulatlan tűrte az egész asztal feléje irányuló kutató tekintetét, de a vicomte-é megzavarta és fülig elpirult, miközben megzavarodva hebegte:

- Nem, semmi esetre sem vagyok beteg.

Az estebéd nagyon szomoruan folyt le. Joujou volt a ház derűje és vigsága, de ez este friss, rózsakehelyre emlékeztető ajka csukott maradt, mint este a délig nyitó.

Az estebéd után pár pillanatra kiment az erkélyre és Antoine de Louvain utána ment.

- Igazuk van, talán valami baja van?

- Oh, hát már ön is, már ön is sanyargat?

- Nem, ép ellenkezőleg, szeretném lecsillapítani, mert én nagyon is jól tudom, hogy mi a baja.

- De ha mondom, hogy semmi bajom!

- Miért akarja félrevezetni egy régi jó barátját, a ki cseppet sem hagyja magát. Inkább figyeljen ide, mit akarok magácskának mondani.

- Figyelek!

- Eh bien! Az a mitől fél, az még nem történt meg, legalább ezideig még nem.

Violette fejét lehorgasztotta.

- De igen!

- Hogyan, pattant föl de Louvain - mondja az Istenért, mit tud ön?

- Csak azt tudom, a mit láttam!

- De hát mi az, a mit látott?

Joujou vörös lett mint a pipacs és nem válaszolt.

Nyugtalankodva, most Antoine faggatni kezdte.

- De az ég szerelmére kérem, mondja meg mit tud?

- Tudom, mondá ő komoly hangnyomatékkal, hogy Alice nem szereti az urát.

Mialatt így beszélgettek, ő d'Indrey felé vetette tekintetét, a ki a szalón ajtajához közel szivarozott és gyöngéd pillantása mintha valami végtelen dédelgetésbe takarta volna el a vicomte-ot.

Aztán fájdalmasan ismételte:

- Nem, már nem szereti őt.

- De mennyire szereti magácska! nyöszörögte bánatosan a szegény Antoine.

Ő nem is fogta tagadásra a dolgot.

- Eh bien! Igen, szeretem őt, mondá daczosan, és aztán jogom van őt szeretni, a míg ő ezt nem tudja, nemde?

És olyan hangon, mely könnyet fakasztott, folytatta:

- Látja, a mi az egészben a legrettenetesebb, az a gondolat, hogy azért áldoztam fel boldogságomat, hogy ő legyen boldog és most még sem az. Mert elvégre is, ha azon este midőn velem beszélt, én egyszerűen azt mondtam volna neki: »Igaz, hogy nővérem az, a ki önnek tetszik; de én, én szeretem önt, vegyen inkább engemet el, mint őt«, talán megtette volna. Ebben az időben Alicet csak csinosnak találta, de nem imádta még őt, mint mostanában.

Bernard most fejét feléjük fordította és a fiatal lány de Louvain figyelmét ráfordította:

- Vigyázat; az Istenért, ha talán kételyek szállnák meg.

- Hogyan, hát akarja, hogy kételkedjék?

- Oh, annyira szereti, oly boldogtalan lenne, oh nem szabad sejtenie sem, soha, semmit!

- Annyival inkább sem, mert semmi tényálladék sem forog fönn, mormolta Antoine a kíváncsiságtól égve, hogy megtudja azt, a mit Joujou felfedezett.

Joujou válasz helyett reménytelen kézmozdulattal felelt.

Most d'Indrey vicomte felemelkedett és hozzájuk csatlakozott a nyílt erkélyen. Vigan kedélyeskedve kérde:

- Micsoda comploton török ketten a fejüket? Olybá tűnnek fel nekem, mintha összeesküvők volnának.

És mikor aztán Violette elmenekült, őt de Louvainnal egyedül hagyva, d'Indrey ily kérdésre fakadt:

- Mondd hát, hogy áll a dolog?

- Micsoda dolog, dohogta Antoine mogorván.

- Hát a mi itt készülöben van, az én kis sógornőmmel. A mi, mondhatom, engem örömmel tölt el. Te nem is tudnál magadnak csinosabb asszonyt szerezni sehol, ő meg jobb férjet soha.

- Te már igazán bosszantasz!

- Oh, távolról sem, én csak őszintén és komolyan beszélek veled, biztosítalak. Boldog volnék, ha téged boldognak láthatnálak. És még ha tudnád, milyen felséges dolog ez a rendezett, ez a szabályozott boldogság. Hogy felüdit ezek a Sligo asszony és társai féle emberek után! Apropos, Sligo asszony, Downpatrik lord nemde a helyettesem.

- Az utódod, ez sokkal helyesebben volna kifejezve és azon feltevésed helyettesitené figyelmeztetőleg, hogy te voltál az első...

- Én ki nem állhatom ezt a svédet.

- Mert nem vagy asszony. Ha asszony volnál, te is bomlanál utána.

- Őszintén szólva, már bosszant ez az uri ember; valami olyan különös módon néz nagy savószinű szemeivel, melyek olyan buta kékszinűek.

- Micsoda furcsa ideáid vannak!

- Hagyjuk a dolgot; most jutottam csak az igazira, most, hogy már tisztán látok...

- Azt hiszem, ilyen esetben soha se láthat tisztán az ember.
 - Hagyd el! Akár látok, akár nem, megyek és megkérem Sligo asszonyt, hogy lenne olyan szives és tartsa szoknyája mellett az ő istenteremtette svédjét, mert ha nem...
 - Ha nem?
 - Mert ha nem, akkor én találnám őt felszólítani, hogy más nőnek pillantson a szeme fehérjére és ne az én feleségemnek, mert isten ugyse! már alaposan ingerel.
 - Igazán nem cselekszel helyesen, ha Sligo asszonyt bele elegyited a te szivbeli ügyeidbe. Ő nagyon rosszindulatu és ha valami bosszúságot tudna neked okozni, biztos lehetsz benne, hogy rögtön megragadna rá minden alkalmat.
 - Hát azt hiszed, hogy olyan rosszindulatu?
 - Figyelj csak, nézd meg e pillanatban. Látod, micsoda pillantásokat vet most is a feleséged felé?
 - Mert Richard lord most is feleségem körül somfordál. No de most már elég! Ah, igazán mondom, torkig vagyok mindezen dolgokkal!
- Most előre lépett a szalón felé, de Louvain feltartotta.
- Hova mégy?
 - Megyek és közibe cserditek ennek a nevetséges cselszövénynek. Ezer menydörgős menykő, nem vagyok féltékeny, de...
 - Nos és te ezt meggyőződésből mondod?
 - Igen!
 - Annál jobb! Mert a féltékenység semmiben sem ösmer korlátokat.
 - Mit akarsz ezzel mondani? Talán csak nem gondolod, hogy a feleségem...
 - Kérlek ne vegyítsük a feleséged nevét ebbe a rút dologba.
 - Én is ugy óhajtanám, de azért mégis kötelességem, hogy felhivjam figyelmét.
 - Downpatrik lordra? Hisz ez nagy baklövés volna, mondom neked jó Bernardom.
- De már ekkor d'Indrey jellel tudatta feleségével, hogy beszélni akar vele és Antoine de Louvain láthatta, mint hagyja el a vicomtesse Richard lordot és tart feléjük lefelé haladva a perron lépcsőin.
- Mi mondani valód van, kérdé Alice unott arczkifejezéssel, valami fontosabb tudatni valód van?
 - Igen.
 - Nos, hadd halljam!
 - Lásd, azt veszem észre, hogy Downpatrik lord nagyon sokat foglalkozik veled, többet mint a mint illik... Magad is észrevetted, nemde?
 - Nem!
 - Ez különös! De hát ez mindegy, akár észrevetted, akár nem, de most...
 - Én nem vettem észre semmit.
 - Nos, jó! De legalább hideg és tartózkodó lettél volna vele szemben.

- Mintha nem lettem volna az!

- Oh kedves gyermekem, te vele szemben is, mint mindenkivel tökéletesen korrektül és illendően viselkedtél; de jelen esetben úgy kellett volna eljárnod, hogy ne legyen többé kedve folytatni.

- Folytatni, de mit? mert én nem láttam a Downpatrik lord viselkedésében semmi különöst.

- Ő téged lépten-nyomon követ és sovárgással veti rád tekintetét, és épen ezért majdnem lehetetlennek tűnik fel előttem, hogy ne vetted volna észre, a mint nagy buta kék szemeit folyton rád szögezi.

A fiatal asszony lesütött szempillái alól cikázó fény villant fel és éles hangon válaszolt:

- Nem vettem észre sem azt, hogy Downpatrik lord szemeit folyton rám szegezte volna, sem azt, hogy azok olyan bután tekintenének.

Bernard kissé meghökkenve nézett rá. Előtte teljesen ösmeretlen volt ez a támadó viselkedés.

- Mi van most veled, Alice, kérde tőle, még így igazán sohasem láttalak.

- Nincs semmi bajom, de most te olyan dolgokat mondsz nekem, melyeknek nem közönséges jelentőségük van és a melyek engemet sérteni látszanak.

- De hát a legcsekélyebb mérvben sem lehetett megsértődnöd azok miatt a mit mondtam és hogy ilyen éles és ingerült hangon válaszolj nekem...

- Én meg úgy találom, hogy úgy a hely, mint most ez alkalom nagyon rosszul vannak megválasztva, hogy ilyenén megjegyzéseid megtedd.

- Senki sem hallhatja meg társalgásunkat itt a terrasszon.

- De láthatnak és látnak is - mondá szárazon a fiatal asszony, a szalon egyik szegletébe mutatva, hol Sligo asszony ült és kéjes csufondáros mosolylyal nézte őket.

Bernard elégtelenül távozott és nagyon nyugtalanította őt Alicenak ez a magaviselete.

A vicomtesse a billiardterembe ment és leült egy kis bőrszékre, a hol majdnem mindjárt lord Downpatrik is ott termett és hozzá csatlakozott.

- Mit mondott önnek a vicomte az imént, mondja kérem? kérde tőle érdeklődve Downpatrik.

- Semmit!

- De tán mégis; meg vagyok róla győződve, hogy én rólam folyt a szó.

- Eh bien, úgy van. Azt jegyezte, meg, hogy ön sokat foglalkozik velem és arra kért, hogy olyatén módon viselkedjem, hogy ez abba maradjon.

- És engedelmeskedni fog neki?

- Ön tudja legjobban.

Most a svéd lord d'Indreyné fölé hajolt és az ő éneklésre emlékeztető csupa gyöngéd ömlen-géssel teli hangján, a mely csábításainak főeszköze volt, fülébe suttozta:

- Mondja, akar-e az enyém lenni?

D'Indreyné válasz nélkül tekintett rá. Ő megértette most, hogy ő egészen az övé és hogy egy mozdulatára bárhová is elmenne vele a világ végére; sőt még a világ szeme láttára is készséget érez magában arra, hogy karjaiba vesse magát.

E pillanatban Joujou ott siklott el mellettük.

- Kedves nővérem, Liron asszony kérdezteti, nem volnál-e hajlandó vele egy játszma billiárdot játszani?

E percztől fogva a fiatal leány megkétszerezett erélylyel ellenőrizte őket. Egy perczre sem hagyta el Alicet, a ki el se rejtette előtte abbéli ingerültségét, hogy így kimeríti és kifárasztja kémkedéseivel.

Violette azonnal észrevette azokat a sötét pillantásokat, melyeket nővére feléje irányított abbéli dühében, hogy szeszélyeiben így megakadályozzák.

Attól a naptól fogva, hogy Bernard anyja és Joujou egyetértettek a nélkül, hogy csak egy szó is esett volna köztük, bizonyos feszélyezettség uralkodott köztük. Az öreg vicomtesse szemrehányásokat tett magának, hogy azelőtt oly balul ítélte meg ezt a kis csinos teremtet, a ki oly nagyon szereti az ő fiát és a fiatal lány meg miután féltve őrzött titkát felfedezve vélte látni, nagyon is kerülte az alkalmat, hogy az öreg d'Indreynével egyedül találkozzanak. De Liron asszony hivatalosan megkérte Violette kezét fivére számára. A márki addig sürgette lányánál a dolgot, hogy egyezzen bele ebbe a házasságba, mely neki oly nagyon megnyerte tetszését, hogy Joujou felbosszantva egy izben kijelentette, hogy valószínűleg sohasem fog férjhez menni, de ha erre a lépésre elhatározná magát és megváltoztatná nézeteit egy napra is, úgy ezt csak Antoine de Louvaine kedvéért tenné, mert ekkor is csak neki nyujtaná a kezét és senki másnak.

Ez a kosár annyira bántotta Lassignyt, hogy ő is meg nővére is hamarabb elutaztak. Ugy hogy Dunesben nem maradtak csak Sligoék, Downpatrik lord és de Louvain; de Sligoék is már pedzeni kezdették Párisba való elutazásukat és hogy a svéd lord is követni fogja őket, ez a gondolat eleve is örömmel töltötte el Violettet, hogy újra folytathatja végre egyhangu életmódját, visszanyeri függetlenségét.

Egy reggel a dejeuner alatt Richard lord kijelentette de Lizy márki előtt, hogy levelet kapott, melyben sürgősen Londonba hívják vissza és nagyon sajnálja, hogy még az este el kell neki utaznia. Midőn ezt a kijelentést Joujou meghallotta, kis fitos szimatoló orrát örömittasan emelte fel: Elutazik! Milyen boldogság!

És elragadtatva szemlélte őt, azután öntudatlanul, szinte gépiesen Alicera és Sligo asszonyra nézett.

Csak Downpatrik lord őrizte meg semleges arczkifejezését. A fiatal vicomtesse arcza meg hirtelen biborra gyult, míg szemeit fel nem vette volna az asztalterítőről és látszott rajta, mily szenvedélyes megindultság vesz rajta erőt. Sligo asszony meg éles száraz mosolyra fakadt és felváltva vizsgálgatta majd a fiatal asszonyt, majd meg a svéd lordot. Violette valami különös rettegést érzett, a nélkül, hogy tudta volna miért.

Érezte, hogy Bernard boldogsága nagy veszélyben forog. D'Indrey vicomte a feletti meglepésében, a mi itt történni fog, nyugodt és kifogástalan magaviseletet tanusított, míg hirtelen a felesége arczára siklott el tekintete és vonásai megváltoztak. Alice indulatai oly láthatólag ríttak le arczáról, hogy megütközött rajta és kissé szigorubb hangon kérdezte tőle:

- Ön szenved, asszonyom, mi a baja, mondja?

Mikor aztán Violette úgy tett, mintha neki szólt volna a kérdés és azt válaszolta rá, hogy jól érzi magát, Bernard ridegen vágott közbe.

- Tudom, hogy magácska mindig pompásan érzi magát. De most a feleségemnél kérdezősködtem. Rövid idő óta úgy tűnik fel nekem, mintha görcsei volnának. Elpirul és elsápad minden ok nélkül.

És kis vártatva még hozzá tette:

- Legalább minden látható ok nélkül.

Meglepődve azon a hangon, melyen veje, a ki rendszerint oly udvarias szokott lenni, e megjegyzéseket tette, az öreg márki is közbeszólott:

- De kedves fiam, ez nem az ő hibája. Az ember nem saját akaratából pirul és sápad el. Ugy látom, mintha ön neheztelne valamiért reá. Ez igaztalan.

- Nagyon igaztalan, válaszolt Bernard sodrából kivetve.

A dejeuner után Joujou felment édes atyjához, kinek titkára volt és mikor beállított a nagy írószobába, mely tele volt zsufolva papirosokkal, Lizy márki e szavakkal fogadta:

- Nem tudom mi lelhetette a sógorodat, ma reggel olyan ideges volt, legalább nekem ennek tűnt fel. Valósággal szerencse, hogy Alice olyan nyugodt és szelíd, mint a milyen.

És hogy Violette nem válaszolt rá semmit, tovább folytatta:

- Még milyen jó, hogy nővéredet vette el és nem téged. Mert őszintén szólva téged, édes Violettem, soha de soha sem látlak felfortyanás nélkül az ilyen igaztalan és ügyetlen megjegyzésekkel szemben.

Összeszorított fogai közül nyögdécselte Violette:

- A melyek ilyen igaztalanok mint ez?

A márki egy könyv felvágásával volt ép elfoglalva és hirtelenül felvetette fejét:

- Mit mondasz, te leány?

- De papa!

- Semmi »de papa«, kétségtelen olyan dolgokról van tudomásod, a melyekről nekem nincsen? Mik azok? magyarázd ki magad!

- Eh bien - szepegte Violette megzavarodva - én nekem úgy tűnt fel, hogy Bernard kissé féltékeny.

- Féltékeny? De hát lánczhordta, lobogós adta, kire?

- Richard lordra!

- De hisz ez örülség. Richard lord csak Sligo asszony körül csapta a levét. És egy ellen teszek ezret, hogy azt se tudja megmondani, milyen színű szemei vannak a nővérednek.

- Azt hiszem papa, tévedsz. Sőt meg vagyok róla győződve, hogy nagyon is tudja milyen színű szemei vannak Alicenak. De akárhogy is álljon a dolog, jótállok róla, hogy Alice még jobban tudja, milyenek az ő szemei.

Lizy márki magából kikelve majd elnyelte tekintetével a kis Joujout.

- Hogyan! Hisz úgy látszik, te azzal gyanusítod, hogy ő...

- Oh papa. Én nem gyanusítok soha. Én állítok, vagy pedig nem szólok semmit se.

- Tehát akkor te azt állítod, hogy Alice viszonyt kezd Richard lorddal?

- Igen papa!

- Mi az, a mi ezt veled elhiteti? - Te nem válaszolsz? Nem akarod nekem megmondani?

- Nem papa!

De Lizy márki sokkal jobban ösmerte és értette Joujou természetét, semhogy ne látta volna be annak hiábavalóságát, hogy ő így ragaszkodik a válaszhoz.

- Teljesen bizonyos vagy benne, abszolút bizonyos abban, a mit most állítottál?

- Feltétlenül biztos.

- Én azt hittem, hogy nővéred imádja a férjét és kivülről e világon senkit sem vesz észre.

- Nem! Ő az az ember, a ki imádja a feleségét és kivülről a világon más nőre nem néz, válaszolt sirásra fakadva Joujou.

A márki tovább faggatta.

- Nézzük kicsikém, te talán tulozod a dolgokat - meg aztán végre is - hisz ő ma este elutazik.

- Ki? Bernard?

- Nem! Ki az, a ki Bernardról beszél? Én neked most Downpatrik lordról szólok, a ki ma estére jelentette ki elutazását. Te még nem hallottál róla semmit?

- De igen! Hisz ép ez az, a mi Alicet lényéből így kiforgatta, hogy férje már neszeli a dolgokat.

- Eh bien. Ne törődjünk most már többé semmivel, miután ez az elutazás mindent rendbe hoz, mondá végre csillapítólag Lizy márki, a ki nem szerette, ha elébe vágnak a dolgoknak. És aztán könyvét betéve, így szólt Joujouhoz:

- Itt nem találom meg a szükséges felvilágosításokat. Kérlek Joujoum, eredj a könyvtárszobába és hozd le Grimm levelezésének a harmadik kötetét.

Violette leszárítá könyveit és a könyvtárszobába ment; oda belépve, meg volt lepődve, hogy suttogást hallott a kis szalonból. Erre a napra nagy kirándulás volt tervbe véve és a kocsik egy órára ki voltak már rendelve. D'Indreyné asszony lemondva szokásos kártyajátszmáit, kijelentette, hogy Sligonak is meg kell nézni a tengerpart ez elragadó vidékeit. Ugy volt, hogy senki sem marad vissza a kastélyban.

E pillanatban Joujou a svéd lord énekhez hasonló hangjára ösmert.

- Köszönöm - mondá - hogy nem neheztel rám és hogy szívében némi barátságot fog irántam megőrizni.

Szárazon, gunyosan most Sligo asszony hangját hallotta sziszegni:

- De hát mi van ezen csodálkozni való. Most már mást szeret. Hisz ez igen természetes. Igazán rosszul venné ki magát, ha e miatt csak az arczomat is elfintoritanám.

- Ön asszonyom a legimádatraméltóbb asszonyok egyike.

- A legimádatandóbb? Csakugyan. Hát akkor hogy van az, hogy nem vagyok a legimádatottabb?

- De hiszen az is. Általam is, no meg talán mások által is?

- Talán? De csak be fogja ösmerni, kedves Richardom, hogy soha sem igyekeztem önnel a legtávolabbról is elhitetni, hogy még mielőtt önnel találkoztam, csupa ima, bőjtölés és apácza-ság volt életem? Talán az a nő, a kit jelenleg szeret, valami szent? Oh, ő bizonyosan telebeszélte ilyen állításokkal a fejét?

Downpatrik úgy sejtelmesen kiérezte Sligo asszony hangjából a gunyolódást és teljes meggyőződéssel válaszolta:

- Dehogy is! Ilyen dolgokat velem sohasem akart elhitetni.

Aztán gyermekes gondolkozással hozzátette:

- Hisz olyan keveset tudtunk egymással amúgy is beszélni.

- Tehát ezen mult! De hisz ez most már egyre megy. Mégis csak időt kellett találnia, hogy elmondja önnek, miszerint ő sohase szerette a férjét, nemde? Meg aztán, hogy ön lord ur az ő első szerelme?

- De ez igaz is.

- Igazán. Mindig igazak az ilyen mesék. És mindig igazuk van azoknak, a kik elmondják. Látja, már önnél is sikerrel járnak.

- Nem értem, mit akar ezzel mondani.

- Eh, igen. Ön, látja, sohasem ajánlotta nekem fel, hogy el akar venni, holott neki, látja neki megtette.

Violette azt hitte, hogy rosszul hallotta a mondottakat.

Elvenni? De hisz ekkor nem Aliceről folyhat a szó. De hát akkor minek is hallgassa végig ezt a beszélgetést, a melyhez semmi köze. És mialatt a könyvtár küszöbén megállott, hallotta, a mint azt felelé Richard lord:

- Igen, felajánlottam neki, hogy legyen a feleségem, mert mindig és örökre a magaménak akarom tudni - rögtön.

- Hát biztos ön abban, hogy ez a helyes eszköz ahhoz? Ha most elfelejti önért az ő igazán elragadóan kedves férjét, a ki sokkal elragadóbb mint ön és a ki őt szenvedélyesen szereti, ki kezeskedik azért, hogy egy szép napon nem fogja-e önt is egy önnél még kevésbbé kedves valakiért elfeledni?

- Ő szeret engem, ebben bizonyos vagyok. Meg aztán az a helyzet, a mit én neki mint lady Downpatrik Angliában nyujtok, elég irigylésreméltó ahhoz, hogy ez meg ne történjék.

- Ha egy nőnek olyan vérmérséklete van, mint a jövődöbeli lady Downpatriknak, úgy nem ösmerek olyan irigylésreméltó helyzetet, mely felérne egy tilos csókkal.

Sértődötten most Downpatrik csak ennyit felelt:

- Ön rosszul itéli meg ezt a vérmérsékletet. Ön asszonyom kétségkívül az után itéli meg...

- A milyen az enyém, úgy-e, ezt akarja mondani? No, no, csak ne feszélyezze magát. De hát kedvesem, ön csalódik. Én nem hasonlítom össze az ön újabb szenvedélye temperamentumát az enyimmal. Az én vérmérsékletem csak olyan dolgokra hajtott, a melyek rám nézve sok-sok előnnyel jártak és okszerűek voltak; de az övé mérhetetlen balgaságokra hajszolja, ha ugyan elköveti őket.

- Hogyan? kérde Richard lord nyugtalankodva, hát azt hiszi, hogy miután megírta...

- De hát nem tudom, hogy ő mit irt önnek.

Violette most hallotta, mint bontanak szét egy levélpapírost és mint olvassa fel a svéd lord a következő levelet:

»Holnap viszontlátom önt Párisban, a mint ön engem erre megkért. Ez ugyan balgaság tőlem, de hát nem vagyok többé ura akaratomnak.«

- Ez minden? kérde Sligo asszony.

- Minden! Hát nem elég ez?

- Tökéletesen!

Aztán vigan a következő megjegyzést tette hozzá:

- Mennyi pletykának fogja ez legalább két hétre a zsilipjét megnyitni.

Downpatrik lord korlátolt vak bizalma ez örömteljes felkiáltásra mintha meghibbant volna. Pár pillanatra elhallgatott és Joujou könyvével hirtelen eltűnt. Mikor újra felérkezett édes atyjához, magában megnyugtatólag ismételte mind azt, a mit az imént megtudott.

- Ha olyan nőt szeret, a kit el akar venni, nem fogja az alkalmat keresni, hogy Alicet viszontlássa. Bizonyára Alice nagyon is vétkezett férje ellen, de hát végre is, most már eb ura a fakó.

A mióta ugyanis észrevette Bernard fellobbanó haragját, attól félt, hogy ha Downpatrik később az útjába kerül, vele összeeszküszik. És ez a gondolat fájdalmasan kint a fejében. De egy percig se villant az agyába, hogy a lord Downpatrik és a Sligo asszony közt lefolyt beszélgetésben Alice nővére volt, a ki szóban forgott. A nélkül, hogy vakbuzgó lett volna, ő nagyon vallásos volt és a házasságról, - azon nevelésénél fogva, mely őt Isten szeretetében és imádatában és vallásának tiszteletében úgy megerősítette - csakis azon fogalma volt, hogy az a vallásos szertartásokban gyökeredzik. El tudta volna képzelni azt a polgármesteri hivatal nélkül, de templomi esketés nélkül soha. A polgári házasság szemeiben valami fölösleges dolognak látszott még akkor is, midőn azt a másik, az egyházi követte; de a polgári házasságot pusztán egyedül, valami rettenetes dolognak tartotta. Tudta, hogy Alice nővére ugyanilyen elvekkel nevelkedett fel és hogy ő ugyanilyen szempontból ítéli és mérlegeli meg a dolgokat, mint ő, így tehát a felvidultság bizonyos jóleső tudatában nyújtotta oda a Grimm-féle kötetet apjának, a már reá türelmetlenül várakozó márkának, miközben mosolygósan csicseregte:

- Dolgozzunk apuska!

Lizy papa meg amugy magában gondolta:

- Majd csupa gyanakodás! Majd csupa megnyugvás! Imént még sirt, most már nevet. Oh bohó egy Joujouja, ez a kis mókus leány!

Midőn Richard lord bucsut vett vendéglátóitól, Alice fagyos istenhezállal vált el tőle, a mi Sligo asszony ajkain éles mosolyt fakasztott, de Violette megnyugvását teljesen betetőzte.

Ez a megnyugvás azonban nagyon kevés ideig tartott.

Másnap reggel Bernard dult arccal jelent meg a szalonban, kezénél fogva vezetve két kis leánykáját. Nagyanyjukhoz vezette őket, és csak ennyit mondott:

- Édes anyám, rád bízom őket. Tenkivüled nincs többé más anyjuk.

Önmagából kikelve pattant fel Joujou:

- Hát Alice elutazott?

Válasz helyett d'Indrey csak egy helybenhagyó mozdulatot tett és könnyezve távozott a szobából.

IV.

Az elválását követő hat év alatt Bernard d'Indrey külföldön élt, a nélkül, hogy csak egyetlen egyszer is visszatért volna Franciaországba. Csak édes anyjának nagyon súlyos betegsége tudta újra visszahozni Párisba, a hol aztán több hónapot töltött. De Louvain kivéve, régi barátai közül senkit, de senkit nem akart viszontlátni. Még csak a Violettel való találkozást is kerülte, a ki különben minden nap ellátogatott d'Indreyné asszonyhoz. Mindazt, a mi Alicera emlékeztette őt, gyűlölte. Antoine de Louvain meg folyton azzal zaklatta, hogy sógornőjét újra viszontlássa. A szegény kicsike atyja halála után nagyon is elszigetelve élt, ez az elszigeteltség azonban önkényes volt. Még sokkal vadabb lett, mint valaha is volt és nem akart Juillac báróné nagynénjével együtt lakni, mert ő nagyon is sok vendégeket fogadott.

Egyedül élt tehát, négy hónapot a Grenelle-utcai palotában töltve el, míg az év többi részét Dunesben morzsolta le. Szenvedélyesen szerette a magányt és szilárdan eltökélte, hogy soha sem megy férjhez. Nem tartotta soha sem szükségesnek, sem okszerűnek, hogy társalkodónőt fogadjon magának és nem is úgy viselkedett mint egy fiatal leány, hanem úgy asszony módjára. Nagyon sokat lovagolt, festett, zenével foglalkozott és hébe-korba színházba is ellátogatott, azon ritka barátai egyikével, a kikkel szemben még fentartotta fogadónapjait. Megtartotta boldogult édes apja páholyait az operában és a Theatre Français-ban és nem élt remetemódrá, csak mint olyan egyén, a kinek eltökélt szándéka, hogy nem kérdez sokat a világtól és a ki nem nagyon sokat ad arra, hogy akár mit mond felőle. És most különös kivételképen, a világ, mely szokás szerint nagyon is szigorúnak mutatkozik azokkal szemben, a kik meg tudnak nélküle lenni, Violette-tel szemben a legnagyobb jóindulattal volt eltelve.

Megbocsátotta neki ezt a vadságot, rengeteg vagyonát és nagy szépségét. Legalább, így következtetett Antoine de Louvain, a ki mindezen részletekről ép beszámolt Bernardnak. - A kis Joujou, mondá, a kis baba-nénike, gyönyörű szép nővé fejlődött.

- Gyönyörű széppé? A Joujou? Ugyan hagyj el kérlek.

- Igen! Nagyon szép! Vannak még pillanatok, midőn a régi Joujout fedezi fel benne az ember, de ezek nagyon ritkák és amolyan elcikkázók. Fogadok veled, ha váratlanul meglátod, hogy nem ismersz reá!

Antoine de Louvain igazat mondott. Néhány nap múlva, midőn ép együtt tették sétalovaglásukat Bernarddal és visszatérőben voltak, az egyik avenuen utjuk kereszteződött egy fiatal nőével, a kit egy groom követett.

Nyulánk, telt alakja délczegen ülte meg a tisztavérű lovat, melyet úgy szabadjára engedett galopban menni, úgy hogy d'Indrey figyelmét rögtön magára vonta.

- Oh, milyen csinos nő! mondá, ösmered?

- Igen, ösmerem, felelé Antoine.

És a mikor ép keresztezőben voltak, de Louvain megállította lovát és visszafelé baktatott, hogy hozzája csatlakozhassék.

A nő is megfordult. Észrevette de Louvain szándékát és félfordulattal, várakozásra fogta lova gyeplőjét.

Néhány pillanatig beszélgettek. A fiatal nő Bernard felé arcczal volt fordulva, a ki néhány lépéssel odább maradt állva a fasorban és őket igazi lelki gyönyörűséggel szemlélte. Végtelenül bájosnak találta a nőt, friss üdeségű, mosolygó arczával. Annyira, hogy a mikor barátja hozzácsatlakozott, a meggyőződés hangján mondotta:

- No, te ravasz kópé! Ugyancsak szép és csinos hölgyeket ösmersz és még hozzá azok meg is állanak, hogy veled beszélgethessenek...

- Hisz veled is nagyon szeretett volna beszélgetni, de te ugy ide czövekelted magad mint a czölöp, így hát nem volt nagy mersze.

- Miről papolsz itt nekem, jó fiu? Hogy velem akart volna beszélni?

- Igen, veled! Hisz a sógornőd volt!

- Ő? Ő volt Joujou? de hisz ez lehetetlen! tette hozzá d'Indrey ámulatában.

- De hát jó Istenem! Hisz ő volt az. Joujou teljes valóságában. No úgy-e, most már belátod, hogy az előbb nem tuloztam.

- Nem! És most már meg is értem édes anyám nagy imádatát, no meg Genevieve-ét és Bernardine-ét, a kik az egész idő alatt másról sem beszéltek, mint a csinos és szép Joujou nénikéről, a hogy ők őt nevezik.

Aztán d'Indrey némi szünet után hozzátette:

- És ha elgondolom, hogy őt vehettem volna el.

- De miért töprenkedni most az ilyen dolgokon? Határozd most el magad, hogy sógornőd viszontlássad.

- Ugyan mi célja volna ennek? Édes anyám már, hála a jó égnek, teljesen magához tért és én két nap mulva elutazom.

- Már? És gyermekeid?

- Eh bien, gyermekeimnek én ráam nincs, a mint látom, semmi szükségük. Jobb helyen nem is lehetnek, mint nagyanjuknál. Ők engem alig ismernek. És csak untatnám és zavarnám őket...

- Nem félsz-e tőle, hogy nagyon is szomorú dolog lesz kis leánykáidra, ha majd megnőnek, hogy folyton egy öreg asszony társaságával kell beérniök.

- Hát szegény Antoine-om, te azt hiszed, hogy én derűt tudnék az életükbe hozni? Ugyan, hagyd abba kérlek. Én, a mint mondani szokták, kikoptam a nevetésből. És vannak napok, a mikor azt kérdeem magamtól: Mi is a célja annak, hogy én még mindig itt lézengyek ezen a világon. Nem jobb volna-e mindenkire, ha már itt hagynám ezt az árnyékvilágot?

- Bolond vagy!

- Még nem! Talán majd később megjön ez is.

- Hát ezek szerint nem is fogod látni elutazásod előtt Joujou nénikét. Pedig micsoda örömet okoznál neki ezzel.

- Nem! Nem akarom álmaikból felriasztani ezeket a rettenetes emlékeket.

Violette sógora elutazását élénken érzett fájdalommal tudta meg. Oh, mennyire bizakodott, hogy viszont fogja látni. Csak egyszer is, ha láthatta volna, akár véletlenségből. De nem! Vége van! Talán megveti őt!

És néhány nappal később újabb szomorúság érte. El kellett szakadnia kis nővérekéntől, a kiket nagyanjuk vidékre vitt magával Tourainebe. Genevieve és Bernardine enni való kis leánykák voltak, Joujou nénikétől el voltak a végletekig ragadtatva és imádták őt gyermeklelkük tiszta imádatával. Naponként hosszú órákat töltöttek el vele és a tőle való távollét nagyon keservesen esett szivecskéiknek, de viszont Violetteknak is. Violette bánatát nem mutatta d'Indreyné asszonynak, de az öreg asszony kitalálta és néhány nappal később a következő levelet írta neki Dunesbe:

»Kedves kis barátnóm! E soraimmal a magácska jó szívére akarok hatni és biztos vagyok benne, hogy meghallgatja kérésemet, melyet im itten magácskához intézek.

Nem volna-e hajlandó kis unokahugaival és velem együtt eltölteni az életet. Azt mondom, hogy velem is, mert már nem érzem magamban a bátorságot, hogy egyedül éljek az én régi zugolyomban, és hogy ott úgy haljak meg, hogy ne lássak az én szomorú személyem körül egy baráti arcot, a ki nekem megkönnyíti a pillanatot, midőn az örök béke honába távozom és megerősít, megvigasztal a búcsúzáskor. Napról napra jobban elfog az aggság és miután Bernard nem akar két kis leánykájával foglalkozni, föltétlenül szükséges volna édes lelkem, hogy beleegyezzen abba, miszerint magácska derítse fel az életét ennek a két szegényke gyermeknek. Tudom, édes Joujou, mily sokra becsüli magácska a szabadságát, de hát nem is kérem, hogy feláldozza értem és kérésem teljesítése érdekében. Én csak, a magácska »jelenlétét« kérem, semmi mást.

Akar-e bennünket Dunesben látni, azon a helyen, melyet oly szenvedélyesen szeret és a melyet oly nagyon sajnálna elhagyni, vagy akar-e az én régi házamban Párisban egy lakosztályt, vagy talán akarja az egész házat maga számára lefoglalni, hisz mióta beteg vagyok, ki se mozdulok többé szobámból, kivéve az ebéd ideje alatt.

Ugy-e, igen? Nemde, ezzel válaszol? Adja meg nekem a nagy öröm lehetőségét, hogy én tudathassam a gyermekekkel, hogy Joujou néni ke hajlandó őket üde, fiatal arcának, derűs kedélyének kegyes adományával megajándékozni és az elvesztett anya betöltetlen helyét elfoglalni.

Genevieve most nyolcz éves és Bernardine hat. Most már nekik egy fiatal, igazi mamára van szükségük és jobbat igazán nem kaphatnak, egy tökéletesebbet, mint maga édes Joujoum.

Édes gyermekem! Hat év óta ösmerem magácskát és hat év óta megtanultam, hogy magácska iránt azzal a csodálattal legyek eltelve, melylyel imádom. Miért nem engedte meg a jó Isten, hogy sokkal előbb megösmertem volna és megértettem volna úgy, a hogy most megértem? Oh, olyan komolynak, olyan jónak, olyan gyöngédnek ismerem a magácska mit sem eláruló, mosolygós külseje alatt, hogy kis unokahugai érdekében óhajtom remélni, hogy elfogadja ennek az öreg bagolynak a társaságát, a ki én most vagyok.

Várom, Joujoum, magácskától várom azt a kedvderítő szót, a mely nekem már végre egy kis boldogságot hozna és ölelem, csókolom maga iránt igazi anyai érzelmekkel eltelt szívvvel, a maga hű barátnője

vicomtesse d'Indrey.«

Lizy kisasszony ép lóra ült, a midőn a levélhordó átnyujtotta neki ezt a levelet. Tulboldogan hajtott Aurayba a sürgönyhivatalba, hogy d'Indreynének ezt az egy szót sürgönyözze:

»Oui.«

Egy héttel később a vicomtesse és kis unokái Dunesben voltak és Violette a boldogságtól sugarasan a kis leánykákkal töltötte minden idejét, a melyet azoknak a különböző tanítónők és lecczetanulások szabadon hagytak.

Pony lovacskákat hozatott a kicsiknek. Ő tanította őket, hogy kell velük bánni, ő tanította őket lovagolni, evezni. A breton népnyelv titkaiba avatta őket és velük együtt énekelte a nép panaszos és dévaj nótáit és dalait. Először engedte teljesen szabadjára azokat az érzelmeket, a melyek szívében a kis d'Indrey leányok iránt oly igaz hévvel lobogtak. Mert ez ideig nem érezvén őket teljesen magáénak, az irántuk táplált érzelmeit merevségig korlátozta és nem

akarta azokat nagyon is szabadjára engedni, hisz oly bizalmatlanná tette őt az az első nagy csalódás, mely egész életét megkeserítette.

Mióta a Bernard leánykái egészen az övéi voltak, minden tartózkodás nélkül átadta magát nekik, szerető és odaadó lelkének minden tüzével, minden lendületével és a két kis leányka el volt ragadtatva lényének e megváltozásától és boldogok voltak, a mint érezték az ő fiatalos heves szeretetének kifejlését, melynek ellenértékekép kétszeres szeretettel csüggték picziny üde lelkükkel Joujou nénikén.

Egy év telt el így. D'Indreyné asszony mindig jobban és jobban áldotta a sorsot, hogy Violettet terhes feladata teljesítése körül a maga segítségére hívta. A szegény asszony Violette jóvoltából kissé magához tért újra és nyugalom vonult a lelkébe. Csak a jövő miatt aggódott. A fia okozott most már neki egyedül szomorú órákat. Mindig, valahányszor levelet kapott tőle, mikor véget ért az olvasásával, gyászos töprekedésbe süllyedt lelki világa. Hogy így elválasztva él a fiától, miután ő érte áldozta fel egész lényét, miután csak csupán érette élt, oh ez nagyon súlyos fájdalom volt öreg napjaira.

Még mielőtt nem látták őt, soha de soha nem beszéltek róla a piczinyek. Hisz sem Genevieve, sem a kis Bernardine nem ösmerték őt. De Párisban való tartózkodása óta, a midőn édes anyja betegsége őt ott tartotta, ez a szó, hogy »papa« olykor-olykor fel-felcsengett csicsergő papolásukban.

Tehát ez a papa a valóságban is megvan, a kit eddig úgy képzeltek el csak maguknak, mint a hogy elképzelték a szent legendák, a történelem és a mesék hőseit, kiknek a neveit könyveikből tanulták. A midőn aztán végre rá mertek tekinteni, bár egy kissé komornak, egy kissé szomorúnak találták, de olyan nagyon szépnek, hogy vágy támadt apró szivecskéjükben, vajha mindig ott élne velük együtt. Ő maga azonban nem sokat törődött kis leánykáival, sohase karolta őket át, sohase foglalkozott velük és ezért ő előtte a piczik nagyon is keveset beszéltek és a világ minden kincséért nem nevetgéltek volna. Mindezek ellenére tetszett a kis leánykáknak, ez az elegans, megnyerő viselkedésü papa, a kinek olyan nagy hideg szemei és olyan szép fehér, idegesen mozgékony kezei voltak. Ő előttük nagyon bájosnak tűnt fel. Miért is nincsen folyton ő velük, a mint hogy a más gyermekek apuskái mindig velük vannak? De azért e kérdést nem hangoztatták. Valami sejtelmes megfigyelésen alapuló tapasztalat visszatartotta ajkukon a szót. Egy napon aztán, a midőn Bernardine ömlengő szeretettel köszönte meg Violette kedvességét, hogy neki egy új kutyát ajándékozott, a fiatal leány hirtelen e kérdéssel fordult hozzá:

- Nos kicsikém, hát meg vagy-e mindennel elégedve? Nincs semmi után vágyakozásod?

A gyermek némi gondolkodás után habozni látszott és aztán összeszedve bátorságát ezt felelte:

- De igen, Joujou nénike!

- Hát mire volna kedved?

Bernardine rá nézett nagynénjére és aztán határozottan válaszolt:

- Apuskát látni!

A mikor aztán Lizy kisasszony nagy meglepetésében nem válaszolt, rögtön a piczike folytatta:

- Igen, papa után vágyakozom. Azt kívánom, hogy ő is itt legyen velünk együtt, veled, mindnyájunkkal.

Geneviève, ki most feltekintett nagynénjére, nagy csodálkozására észrevette, hogy arcza majdnem komor és most ő fogta kérdőre a dolgot:

- Igen és miért is nem beszélsz nekünk apuskáról? Hogy anyuskáról, a ki meghalt, nem szólsz soha, ez nem okoz nekünk nagy fájdalmat, de apuska - ez már más - hiszen ő él, ő róla beszélhetnél egyetmást?

E naptól fogva aztán végnélküli beszélgetések folytak papáról, az ő kedvteléséről, koráról, mindarról, a mit ő ott egymagában mivelhet az idegen országokban. És hogy mit csinált, mikor még kicsiny volt? Ő is szerette nagyon az állatokat? Voltak neki is ponyjai és kutyái? Aztán azokat az aprólékosságokat illetőleg, melyekről nem tudott felvilágosítást adni Joujou néni, a kis leánykákat a nagymamájukhoz utasította. A szegény asszony egy ugyanakkor felderült és elbusult, a midőn így fiáról került szó és a kis apró betyárok mindig ott fejezték be a kérdezősködést:

- Mikor jön már - nagymamuska - vissza az apus?

Egyszer Bernardine azt indítványozta:

- Nagymama! Ha Joujou néni kérné, hogy eljöjjön hozzánk, ugy-e eljönne?

Violette, ki a szalon másik sarkában dolgozgatott, nyugtalanul felvetette fejét, míg az agg vicomtesse ezt kérde:

- Hát miért, kicsikém?

- Azért - jelentette ki ötletszerűen a kis leány - mert neki nem lehet megtagadni semmit!

Violette most félrefordította a fejét, hogy elrejtse kis picziny arcát, mert csak úgy ömlöttek rajta könnyei, a mint hosszú ideig sirt.

A telet a d'Indrey palotában töltötték, a mint ezt már azelőtt elhatározták. Tavasszal aztán visszatértek Dunesbe, mert az agg vicomtesse egészsége mindinkább hanyatlófélben volt.

Lizy kisasszony, ki már olykor-olykor attól tartott, hogy súlyos betegség gyötri őt, kezdett kissé nyugodtabb lenni, midőn egy este, abban a pillanatban, midőn a beteg szobáját elhagyni készült, az öreg asszony így szólt hozzá:

- Bernard Bécsben van, irni kellene neki, hogy jöjjön haza.

Midőn aztán látta a fiatal leány nyugtalan tekintetét, így folytatta:

- Ne bánkódjék, édes szegény Joujoum, talán ez egyszer még nem hagyom itt magukat; de fel akarom használni az alkalmat, hogy a fiamat láthassam akkor, midőn aránylag közel van hozzánk. Hisz nyolcz nap múlva ki tudja, nem lesz-e már New-Yorkban?

És hogy Violette nem válaszolt semmit, azt kérdezte tőle:

- Talán nem volna édesem kedvedre való, hogy ide jöjjön Dunesbe, hogy ide jöjjön hozzánk?

- Nem, asszonyom! De talán őt hangolná le. - Gondolja csak meg - ez a hely volt az, a hol őt az életben az elképzelhető legnagyobb bánat érte.

- Eh bien! tudom, szenvedni fog. De hisz mások is szenvednek ő miatta. Édes gyermekem fogjon hozzá, irjon neki.

Baba-néni engedelmesen tollat fogott most kezébe, hogy papírra vesse, a mit a vicomtesse diktált, hogy megírja Bernardnak a levelet, melyben őt haladéktalanul magához hívja.

A midőn Bernard megérkezett Dunesbe, úgy fel volt dülva, olyan lever volt és pusztán egyedül az édes anyja betegségén járt az esze, hogy alig vetett ügyet Lizy kisasszonyra, a ki két kis unokahugával ment elébe a viszontlátásra. Megölelte a két kis leányt és mintha csak az előző este hozta volna el őket, aggódva kérdezte:

- Mi a baj?

De aztán, a mikor a vicomte kibeszélte magát édes anyjával, sógornőjéhez csatlakozva kezét nyújtotta neki és szeretetteljesen így szólott hozzá:

- Hogyan tudjam eléggé megköszönni kedves kis Joujou néne, mindazt, a mit gyermekeimért tesz?

Violette nagyon megzavarodott és válasz nélkül hagyta őt, csak rátekintett mintegy meglepetve jószágától.

Aztán némi szünet után Bernard így folytatta:

- Tudja-e kedves sógornőcském, hogy a mióta nem láttam, magácska nagyon szép lett. Hol van az a kis furcsa Joujou, a ki olyan volt, mint egy kis szalmabábu. Hol? Eltűnt! Elrepült!

Violette rászögezte zöldes villogásu szép szemeit, melyek olyan tiszták voltak, mint a ragyogó harmat és a melyeknek a tekintete olyan üdeséget lehelt szerte.

Aztán azt kérdezte Bernard:

- Ugy-e megbocsátja az én vadságomat, melyet úgy körülbelül egy éve, hogy elkövettem Párisban, midőn nem akartam önt meglátni és viszontlátni?

- Igen. Pedig ez fájdalommal töltött el. Künn a ligetben volt, a midőn önnel de Louvain ur társaságában találkoztam. Nagyon elbusított, hogy úgy mutatta, mintha fel sem akarna ösmerni.

- De hisz nem is ösmertem magácskára.

- Igazán?

- Minden bizonynyal. Hisz épen most mondtam magácskának, hogy az azelőtti Joujouból semmi sem maradt abban a gyönyörű megjelenésben, melylyé ime mostan fejlődött. De - mégis - megmaradt a nevetése, meg aztán némi csekély attitűdök, bizonyos megnevezhetlen árnyalatok, de lovon mindebből semmit nem vehettem észre.

- Eh bien! Mikor de Louvain ur megmondta nekem, hogy nem ösmert rám, azt hittem ezt csak azért tette, hogy gátat vessen az e fölötti szomorkodásomnak. Hisz ő olyan jó!

- Igen! Ő nagyon jó. Szegény Antoine-om. És nap-nap után várja a maga hangulatának jobbra való fordulását, talán tudja is, nem hiszi nekem?

Joujou komolyan válaszolt:

- Tudom, hogy rám vár, hogy rám vár. Derüsen, könnyedén és úgy éli világát, a hogy azt az ő korában szokás, de, hogy nem nőszülne-e meg akkor, ha már férjhez mentem volna, vagy halott volnék?...

Látva, hogy Bernard kezével kételkedő mozdulatot csinál, nevetve tett hozzá:

- És minthogy sem meghalni nincs kedvem, sem a férjhezmenésre nem vásik a fogam, ő aggregény marad, én meg aggszüz vagyok.

D'Indrey ép válaszolni akart, hogy barátja ügyét védelmezze, de önkénytelen is megakadt ajakán a szó.

Mig Violette szünetet se tartva folytatta:

- No de a mi engemet illet, én legalább gyermekekkel vagyok férjtelen, ez sokkal derüesebb dolog. Hej, ha tudná, milyen elragadóan kedvesek a kis leánykái és milyen édes életet élek itten az ő bájos lényük társaságában.

- Magácska mindég édesnek találta, ha életét másoknak szentelhette. Azelőtt édes atyjának, most meg gyermekeimnek.

E közben jelezték, hogy kész az ebéd. Genevieve és Bernardine, nevelőnőjüktől követve, beléptek és egymással vetekedve tolongtak, hogy előbb futhassanak Joujou nénike ölébe, keblére.

Az ebédlőbe érve, Lizy kisasszony sógorának a helyét magával szemben jelölte ki és ő bizonyos zavarral foglalta azt ottan el. Gépiesen tekintett szét a teremben, megvizsgálta nagy öblének minden zegét-zugát, az ódon falkárpitokat, az ósdi polczokat, melyek csak úgy görnyedtek a régi roueni disztárgyak, tálak és vázák tömegétől. Az az utolsó étkezése jutott az eszébe, akkor, nyolcz évvel azelőtt. Az idő gyors futása mintha visszafolyt volna medrében arra a dejeunerre, midőn Downpatrik lord elutazását jelentette be és Alice olyan nagyon, de nagyon zavarodott volt. Azután a szegény kis Joujou nyugtalan arczocskája villant az eszébe, az akkori Joujou rettegést eláruló arczkifejezése.

A mint így magával szemben látta ülni a gyönyörű szép fiatal nőt és a két izgő-mozgó, üdeségtől kicsattanó kis lánykát, a kik szünet nélkül tereferéltek, majd Joujou nénikével mókázva, majd meg a két nagy fekete kutyát hívogatva, melyek folyton ott ólálkodtak a terített asztal körül, úgy tűnt fel előtte, hogy ő az egyedüli túlélője a rég letűnt időknek, a melyek elrobogtak az örökkévalóságba, soha vissza nem hozhatóan és ő itt új élő lények milieu-jébe vetődött. És lelkének keserűségébe ez érzet örömet vegyített. Nyolcz év óta soha nem érezte a mélységes béke ama magasztosan csillapító érzetét, mely itt az asztal fölött lenggett, melyet csupa olyan arczok ülnek körül, a melyek ő reá mosolyognak. A személyszállító nagy gőzösök zürös zajában lefolyt étkezések és a restaurantok feszes csendjében elköltött ebédek elfeledtették vele a válogatott és mértékletes józan családi ebédeket. A finom illatoktól párolgó tálakat és a patinás ezüst asztali állványokat, melyekben folyton friss virágok illatoztak. A birtok olajával táplált, tisztán tartott lámpákat, melyeket oly gyors egymásutánban követtek a petroleum, gáz és villanyos világítás és a melyek ezekkel ellentétben olyan szelíd, jóleső, enyhet hintő világosságot árasztottak a teremben, mely őt elragadta és a rég múltba süppedt idők tárgyait és környezetére emlékeztette. És újra felébredt irántuk lelkében a régi tisztelettől ittasult szeretet ezek iránt a csöndes békét szétárasztó tárgyak iránt, a melyek viszontlátását többé nem remélte soha, de soha.

Mióta imádott fiát maga mellett tudta az agg d'Indrey vicomtesse, állapota napról napra javult. Igen gyorsan összeszedte magát és a midőn teljesen meggyógyult, Bernard az elutazásról nem is beszélt többé. Egész idejét imádott édes anyja, Joujou nénike és a kis leánykák között osztotta meg és úgy látszott, hogy a szomorúság éveinek emlékei többé nem gyötrik. Majdnem mindennap kísértáltak Violette-tel majd lovon, majd gyalog, majd meg tengeren csónakáztak, a mikor aztán este a kis leánykák álmra hajtották fejeiket, - két kis fehér galamb az ódon ősi duczban - ő oda telepedett a zongorához Violette mellé és órákig is elhallgatta énekét.

Joujou nénike dehogy is kívánt életében többet. Csak csupán annyit, hogy Bernard közelében élhessen és ez őt tökéletes boldoggá tette, úgy, hogy ez a megelégedettség arczát még százszor szebbé varázsolta.

Bárha az évek testileg Joujout teljesen megváltoztatták, erkölcsi felfogásában szűz tiszta maradt. A fiatal leány olyan szűz tiszta maradt, mint a milyen azelőtt volt. Huszonnyolcz éves korában is olyan ártatlan vala a kis baba nénike, mint a milyen ártatlan volt a tizennyolcz éves kis Joujou. Sem unokafivére, sem fivére nem volt, meghitt barátnői sem voltak, mindig magányban élt, vagy öregek vagy pedig gyermekek társaságában és így mit sem tudott mindarról, a mit más lányok már husz éves korukban tudnak.

Bébé arczocskája, melyet oly hosszú ideig megőrzött a maga hamvasságában, férjnél levő barátnői bizalmasságaitól is megóvták. Megnyilatkozó vadsága minden szabad szótól megóvta. Igaz, hogy sokat olvasott, de az olvasmányok, ha azokat nem kísérik magyarázatok, nem

sokat tanítanak. Meg aztán képzelme nem időzött el az előtte érthetetlen dolgoknál és nem nagyon törekedett azok mélyére hatni.

Nagyon meglepte volna Lizy kisasszony bámulóit, nemcsak azokat, a kik az ő szabad viselkedését helytelenítették, hanem azokat is, a kiknek tetszett az ő egyenes modora, melylyel szabadon járt kelt az életben, ha nekik megmondták volna, hogy ez a gyönyörűségesen szép leány, a ki oly zamatosan megérett a szerelemre, egy kukkot sem tud abból, hogy mi is tulajdonképpen a szerelem.

Mégis, valahányszor kis unokanővéreit d'Indrey vicomte ölelő karjai közt ficzkándozi látta, irigyelte nagyon, de nagyon tőlük e boldogságot. Örömmel feláldozta volna mindazt, a mi számára még maradt ebből az életből, ha csak egy órára is odahajthatta volna fejét Bernard vállára, hogy hozzá simuljon szótlanul és hallgathassa szíve dobogását Oh, ő ez után olyan szenvedélyesen, olyan izzóan vágyakozott! Erre, - de cseppet se többre. Meg volt róla győződve, hogy sógora soha nem fogja neki megbocsájtani azt, hogy az ő élete legszomorubb emlékei ő hozzá is fűződnek és ez a meggyőződése olyan rendíthetetlen volt, hogy mikor a vicomte szenvedélyes szerelmében ruhájának a legkisebb suhogására majd elpirult, majd megelsápadt, ő még csak nem is gyanította, hogy mi történik a sógora bensejében.

Az agg vicomtesse azonban rögtön belátta, milyen meredek lejtőre jutott az ő fia, a honnan nincs épségben való visszatérés. Azt hántha vetette magában, hogyan fogjon hozzá, hogy megakadályozza a bajt, ha ugyan még nem késő. Violette egy szeleburdisága még jobban megerősítette őt szándékában és megadta neki ehhez a szükséges alkalmat.

Bernardine születésnapja közeledett. Lizy kisasszonynak meg volt az a szokása, hogy mindegyik unokahugának születése napján ajándékokkal kedveskedett és a kis fejcskék ugyancsak megerőltették magukat annak a kiokoskodásában, hogy ilyen alkalmakkor mit kérjenek Joujou nénikétől.

Egy este aztán felhangzott Violette ajkán a várva várt szó.

- Itt az ideje, gyermekek, hogy lefeküdjete. Most meg fogjátok nekem mondani, mit óhajtok Bernardine születésnapjának ünnepére.

A kicsikék egyugyanazon ujjongó kitöréssel mondták egyszerre:

- Joujou néni, mi velozipédekét óhajtunk.

Joujou néni máskor oly derűs arcza végtelen meghökkenést tanúsított és kereken kijelentette:

- Velozipédekét, gyerekek, soha nem kaptok. Ez végtelenül utálatos kis leányoknak, meg aztán, beesik tőle a mell és pupos lesz a hát.

- Bah, válaszolt Bernard, a ki már nagyon is kezdte elkényeztetni a gyermekeket - de a mikor nekik erre van kedvük.

De Violette ellenszegült.

- Nem! Soha. Nem akarom!

- De hisz ez ép olyan testgyakorlat, mint minden más!

- Rettenetes testgyakorlás és hozzá még egészségtelen!

- De hisz ez haladás!

- Nem szeretem a haladást!

- Lehet. De magácska oda fog kilyukadni, a hová az egész világ. El fogja fogadni. Eleinte, mikor felkapják, ellenkeznek és azután, midőn látják, hogy mindannyiunkra hasznosak, beletörődnek.

- Ez attól függ, miről van szó. Én csak annyit mondhatok, hogy például az én szememben három ilyen vivmány van, a melyek előttem igen ocsmányoknak és közönségeseknek tünnek fel, és a melyekből én soha nem kérek.

- Melyek azok?

Joujou néni ke nevetve válaszolta:

- A kerékpár, a petroleum és a válás.

De még mielőtt befejezte volna az utolsó szót, füle tövéig elpirult, mert észrevette, hogy bakot lőtt.

Nővére nék a válópere oly távol folyt le tőle. Meg aztán már olyan megszokásává lett, hogy kis unokahugainak anyjukról mint halotról beszélt, hogy már majdnem el is felejtette, hogy Downpatrik lady él és a valóságban Bernard vicomte elvált felesége. De Bernard is elpirult. Kényelmetlen érzés fogta el és szótalan csendességbe merült, mert még zavarodottabb volt, mint maga Joujou.

Szerencsére a kis Bernardine, a ki fejében mindegyre csak a maga dolgát forgatta, elvonta őket e tárgytól.

- Nekünk Joujou néni ke mindegy, ha csufnak is találod a válást és a petroleumot, de a veloczipédet? mikor mi azt ugy szeretjük. Szereted te is, no, mondd Joujou néni ke?

A fiatal leány sem vitatkozni nem akart, sem beleegyezését nem akarta mutatni.

Holnap majd ujra beszélünk a dologról, majd valami mást fogok ajánlani, a mit még jobban szerettek, majd meg fogjátok látni.

És kéznél fogva a kicsiket, kivezette őket.

- Bernard, kérdé most az agg d'Indrey vicomtesse fiától, a ki szemeit mereven a becsukódó ajtóra szegezte, Bernard, mondd, tisztában vagy-e magaddal, én édes fiam?

Ő zavarodottan dadogta:

- Igen! De miért kérdezed tőlem ezt, édes anyám?

- Mert azt hiszem, hogy te szereted a te sógornődet.

Milyen hangnyomattal mondotta ezt, hogy sógornő!

Ő ezt felelte:

- Imádom! És azt hiszem, senki sem tilthatja meg nekem, hogy én őt ne imádjam?

Az agg nő ridegen folytatta:

- Ellenkezőleg, minden eltílt tőle. Midőn olyan nővel állunk szemben, mint Violette, akkor nincs jogunk őt imádni, ha el nem vehetjük, és miután itt ez az eset forog fönn...

- De...

- Az egyház nem adja össze az elvált házastársat!

- De én tulteszem magam az egyház követelményein!

- Szerencsére azonban Violette nem! Hisz hallottad, hogy ép az imént mit mondott.

- Igen! Ezt mondják ugyan! De aztán, mikor a kellő pillanat elérkezik...

- Oh, ha az embernek olyan elvei vannak, mint Joujounak, akkor azt is betartják, a mit mondanak. Szegény kicsike! Ha visszaemlékszem rá, mennyire félreösmertem őt és mily rosszul ítélt meg. Azt hiszem, sohasem fogom tudni eléggé szeretni, hogy jóvátehessem hibámat.

- Oh, szegény fiam. Azon a napon milyen ostobák voltunk, ugy-e kedves barátom?

Aztán megszokott gyöngédségével, d'Indrey vicomtesse újból ezt kérdezte:

- Hát mit szándékozol cselekedni, fiam?

- Holnap beszélni fogok vele.

- És ha, a miben biztos vagyok, elutasít...

Lassu hangon felelt, mely könnyekbe fulladt:

- Ha elutasít, akkor újra megkezdem bolyongásomat boldogságom romjai körül.

V.

Másnap Bernard, mint rendesen, sógornőjével csónakázásra indult.

Abban a pillanatban, midőn ép leoldották már a csónakot, a következőket javasolta Violette-nek.

- Nem volna-e jobb, ha a kisebbik csónakba szállnánk és hajós fiu nélkül a sarzeani partok felé hajókáznánk. Én egyedül is elég jól elevezek. És a tenger ma olyan szép...

Violette elfogadta a javaslatot és egyedül ketten a kis bárkában indultak útra.

Már reggel óta a nyugtalan és izgékony vicomte azon törte a fejét, hogy és mit mondjon Violette-nek, sőt kételyei merültek fel, hogy egyáltalában merjen-e neki szólni? Zavara oly nagy volt, hogy Violette is észrevette és rögtön kérdőre vonta:

- Mondja kérem, mi baja van ma... úgy veszem észre, mintha nem volna teljesen magánál.

Ő habozott, elpirult és végre ennyit mondott:

- Hát cseppet sem sejtí, hogy mi a bajom, mondja Violette?

Violette nyíltan válaszolt:

- Igazán mondom, nem! És nem is sejthetem távolról sem...

Most Bernard még nagyobb zavarba jött és könnyek szöktek a szemébe, míg nagy megerőltetéssel csak ennyit mormolt halkán:

- Akkor, édes Istenem, sohasem lesz merszem, hogy megmondjam, hogy én magácskát szeretem, pedig ez olyan igaz...

Egy pár percz óta már abbahagyta az evezést. A csónak belsejébe térdelt és folyton a fiatal leányon csüggött a tekintete.

Megdöbbenve, teljesen halványan, Violette dadogva válaszolt:

- Ön szeret engem? Ön? Ön?...

- Oh igen! Én szeretem!

- De hát mióta?

- A mióta magácska mellett élek. És Violette, szeret-e engem maga is egy kicsikét?

Violette szerelemtől ittasult hangon válaszolt, bájos tekintetét egyenesen rászégezve:

- Én? Én szeretem önt mindégtől fogva.

- Mindégtől fogva szeret? És én ezt nem tudtam? válaszolt boldogsággal vegyes csodálattal Bernard.

- Hát honnan tudhatta volna? Mikor láttam, hogy Alice nővérem az, a kire folyton gondol. Csak nem mondhattam meg önnek, hogy a mióta csak ösmertem, testestül-lelkestül az öné voltam?

Bernard meghatottan kérdezte:

- De hát miért! Istenem, miért nem mondotta ezt meg nekem? Mennyi szerencsétlenségnek lehetett volna elejét venni.

És félig kiegyenesedve, Violette kezecskéit megragadta és forró csókjaival halmozta el, mialatt egyre ezt hajtotta:

- Drága, drága Joujou! Oh, hogy imádom!

És magához vonta Joujou nénikét, a ki szeliden ellenkezett, aztán ajkait a fiatal leány hajába temette és fülébe suttogta édesen:

- Én kis drága nőm!

De Violette visszautasította:

- Neje? De hisz ön tudja jól, hogy ez lehetetlen!

- De édes Istenem, miért?

Metsző hangon válaszolt:

- Mert ön az Alice férje.

- De hisz lord Richard Downpatrik az, a ki a nővérének a férje.

Violette kereken jelentette most ki:

- Nem! Ön az!

És Bernard dult tekintete daczára, tovább folytatta állítását:

- A mi legalább engem illet, úgy ön örökre az marad.

- Tehát nincs szándékában, hogy az én feleségem legyen?

- Ah nem! Ezt soha!

- És még azt mondja, hogy szeret?

- Eh! Ép azért, mert önt szeretem, nem akarom, hogy ön egy undok cselekedetet kövessen el, egy olyan cselekedetet, a melybe én soha nem egyeznék bele, de soha!

- Hogyan? Hát feláldozná élete boldogságát és az enyémet, hogy egy előítéletnek hódoljon, hogy...

Violette daczosan szakította félbe:

- Nekem nincsenek előítéleteim. Meg ez nem is előítélet, ez egy elv! Ha Isten nem áldhatja meg házasságomat, akkor soha nincs is szándékomban, hogy férjhez menjek.

Bernard most esedezni kezdett:

- Violette! Gondolkodjék! Ha tudná, hogy mennyire szeretem!

Violette karjaiba temette arcát és könnytől fuldokló hangon válaszolt:

- Én nem tudom, hogy ön mennyire szeret engem, én csak azt tudom, hogy én mennyire szeretem, és ez, tudom, végtelen és mérhetlen szerelem.

Bernard újra elfoglalta a helyét és a part felé evezett, kikötött és kihuzta a vizen kívülre a csolnakot. Joujou nénike tovább sirt, csendes könypermeteget hullajtva. Bernard most karjaiba fogta és kiemelte a szárazra és ő ezt mind nem is látszott észrevenni. És míg a férfi minden ízében reszkette őt a tengerpartra leállítá, Violette gépiesen mondotta neki: »köszönöm« és megindult a kastély felé.

D'Indrey vicomte követte őt és csodálta fölséges termetét, telt mozdulatait, járásának erőtől és rugalmasságtól duzzadó rengését. És abba a végtelen nagy szerelembe, melyet Joujou benne gerjesztett, most még az a szenvedélyes vágy is belevegyült, mely benne megkivánta az asszonyt mélységes, észvesztő szenvedelemmel.

Midőn aztán elmondotta édes anyjának, hogy mit beszélt Violette-tel, az agg d'Indreyné tettetett közönyt jellegzően jegyezte meg:

- Hisz megmondtam neked! A szentekre is, jó fiam, a polgári házasság nem az ilyen fajta nőknek megfelelő intézmény. Tudom, hogy imád téged; de ez nem akadályozza meg abban, hogy inkább meg ne haljon, mintsem hogy oly körülmények között menjen hozzád nőül, mint a hogy te azt neki proponálsd.

- De hisz ez örültség!

- Oh nem! Száz ilyen nevelésű nő közül kilenczvenöt úgy gondolkodik, a hogy ő.

- De a kik mind másképp cselekednének...

- Szó sincs róla! Megengedik, hogy a válás magában véve nem valami szép dolog, és gyakran kényszerítve van az ember, hogy azt eltűrje.

- Nos és aztán mégis!

- De az elválnak nincs meg a joga, hogy új házasságot kössön!

- Miért?

- Mert ez absurd és aztán erkölcstelen.

- Erkölcstelen?

- Természetesen! Hisz te is tudod! Vannak életünkben bizonyos dolgok, a melyekben önmagunknak tartozunk azzal, hogy az Istenhez folyamodjunk.

- De ha az Ur isten cserbenhagy?

- Akkor bizonyosan vannak oly nyomós okai, hogy minékünk lehetetlen, hogy azoktól eltekintsünk.

- Ha tudná, mily mély imádatlal csüggök Violette-en, úgy nem beszélne így, anyám.

- Tudom! De én mégis úgy beszélek, a hogy beszélnem kell.

- Nagyon kegyetlen, édes anyám!

Aztán ridegen folytatta:

- Annál is inkább, mert az ön hibája folytán történt mindez... Igen. Ha nem hívott volna vissza, nem találkoztam volna újra Violette-tel.

- Akkor magam nagyon nagy betegnek éreztem, meg aztán viszont akartalak látni. Hát sejthettem-e én, hogy te szerelmes lész Joujouba, mikor még a tekintetedre sem méltattad?

- Eh, hisz ő már nem az a Joujou! Ő az az igazi nő, a kit imádok és a ki engem szeret. Mert anyám még nem tudja - ő szeret engemet.

- Már hat év óta tudom...

És gyöngéden mormolta magában az öreg asszony:

- Szegény kicsike! milyen nagy hősiességgel rejtette el szerelmi bánatát. Mily fönséges kedélylyel jelentette ki csodálatraméltó jókedvvel, hogy az ő részéről lemond minden boldogságról és boldogulásról és az életben nem akar más lenni, mint »Joujou néni«

- Anyám! Mit gondol, engedni fog-e könyörgéseimnek?

- Oh, én biztos vagyok benne, hogy egy tapodtat sem enged álláspontjából és ha tőlem fog tanácsot kérni, én még csak elhatározásában bátorítani fogom.

- De édes anyám, az egekre kérem!...

- Édes fiam, nem is mondhatom, mennyire megsértesz ezzel az állhatatos kéréssel.

D'Indreyné asszony nagyon is jól ösmerte Joujou nénit. Ő nem is engedett álláspontjából. Tovább is ugyanazon derűs arczczal járt-kelt, mint azelőtt; de sokkal többet szenvedett, mint mind az eddigi volt, a mi szívéet megsebezte.

Szemrehányást tett magának, hogy olyan szerencsét utasított vissza, mely után mások talán két kézzel kaptak volna. De miután ő azt elfogadhatatlannak ítélte, hiába szilárdan ellenállott Bernard ostromlásának. Oh, mennyire boldogtalannak érezte magát, abban a tudatban, hogy szívének titkos bálványa ő általa szerencsétlen, de azért hajthatlan maradt.

Bernard meg a végletekig kétségbe volt esve.

Az első eset volt ez, hogy idegen akarat az ő akaratának ellenszegülni bátorkodott. A mily nagyon elkényeztette őt az édesanyja, minden szeszélyének utána engedve, életének lefolyt harmincz évében egyedül csakis azt tette, a mit ő maga talált jónak. Aztán a maga választása szerint nősült meg és az a nagy szűgyen, mely életét úgy kiforgatta, szerencséjének teljében sujtotta, időt se engedett neki arra, hogy gyanakodjék, vagy hogy védekezzék a bekövetkező csapások elhárítása céljából. De mit volt mit tenni, bele kellett nyugodni, le kellett mondania zugolódás nélkül. A küzdelem lehetetlen volt, nem is kísérlette meg, hisz erre még csak nem is gondolhatott. Ettől a naptól fogva aztán a véletlen irányította egész életét; a tegnapi nap szomorkodásába elmerülve gondtalanul neki vágott a holnapnak; folyton azt hajtogatta, hogy az ő életének már letűnt a csillaga, úgy, hogy ennek következtében már maga is szentül hitte. Ez a hirtelen felpattanó szenvedélyes szerelem, a mely igazi természetét álmódzó tompaságából felverte, a miután hosszú évek óta elszibbadt volt, most újra olyan fiatalra és élet-erőssé tette, mint a milyen az előtt volt.

Szenvedélyes szerelemmel szerette Lizy kisasszonyt, magáénak akarta és azzá is kellett, hogy legyen.

Az ellenállás a tulságig felcsigázta idegeit, de azért csak reménykedett tovább, tovább. És ebben az egyenlőtlen harczban, a melyben egész lényé csatára volt felizgatva, holott Joujou nénikének csak a szíve forgott a koczán, lassanként elvesztette erejének teljét és egészségének virágát, úgy hogy az orvos egy napon megdöbbenve e változáson, azt mondotta d'Indreyné vicomtesse-nek:

- Higyje meg asszonyom, a fia sokkal betegbb mint ön, nagyon ajánlatos volna, ha ápolná magát.

Az öreg nő nagy nyugtalanságában, melyet az orvos e kijelentése vert fel lelkében, végre elhatározta magát, hogy megbeszéli a dolgokat Bernarddal, a ki csak ennyit válaszolt neki:

- Az egyedüli módja a magam ápolásának az volna, ha elutaznék.

- No hát akkor menj!

- De nincs meg hozzá a kellő bátorságom.

És aztán naphosszat révedező szemekkel mélézött, nem válaszolva sem gyermekeinek becézgető szavaira, sem édes anyja gyöngéd kérdezősködéseire. Nem, nem látott senki mást, csak Violette-t; még akkor is őt látta, a mikor nem is volt jelen és e megvalósíthatlan sóvár vágy teljesen felemésztette, szétroncsolta lelki világát.

Hanem aztán d'Indrey vicomtesse belátta a fenyegető nagy veszélyt és könyörögve kérte:

- Édes gyermekem, kérlek mindenre, a mi szent, szedd össze magad és utazz el.

De ő nem hajlott e kérésre. Mig végre egy napon, mikor erejének teljes fogytát érezte és tudta, hogy mindenről megfélekezne, ha még tovább itt maradna, mogorván lépett be anyjához:

- Anyám! Remélem, meg lesz elégedve. Én elutazom.

- Hová mégis gyermekem?

- Duhajkodni.

És a hogy az agg nő e válasza csak vállát vonta, így folytatta:

- De hát a lánczos lobogóját, hisz maga édes anyám ajánlotta nekem a szórakozást.

Az agg nő nem válaszolt, Bernard meg csak folytatta:

- Megtaláltam a hozzá való társat. Antoine de Louvain az. Ugy-e, ez oszt a furcsa háború? Mindkettőnknek minden lehetőt el kell követnünk arra, hogy elfelejtsük Joujout. Tehát utazni megyünk. Ugy látszik, az én sorsom már az, hogy a világban szanaszét bolyongjak, mint valami hollandus...

D'Indrey elutazása Violette-t teljes vigasztalanságba sodorta.

Miután élete csupa érzelmeknek volt szövedéke és nem ösmerte még a lelket korbácsoló izgalmakat, viszonylagosan boldognak érezte magát, hogy Bernard közelében élhetett. Hogy ugyanazt a levegőt szivhatta, a mit ő, hogy hallhatta a hangját, a mely olyan behizelgően lágy volt és oly elragadóan édes, a midőn ő hozzá, Violette-hez, szólott. Az ő ártatlan és gyengéd szerelme, hozzá szokott, jobb híján, ehhez az élethez, a mely őt folytonosan annak a közeléhez fűzte, a kit ő oly nagyon szeretett és talán még hosszú ideig megmaradt volna ebben az állapotban a nélkül, hogy többet kívánt volna. Mikor most újra elszakítva érezte magát Bernardtól, a mikor újra reszketni kezdett lelkének minden szálával a távollevőért, a kire folyton szeretettel gondolt és mikor válaszolni kellett a kicsinyek szünetlen kérdezősködések-re: Miért utazott el apuska? Miért nincs itt? Hova ment? Mikor jön meg? minden elszántsága cserben hagyta. És aztán olyan csendes, olyan szomorú lett, csendes és szóvalan öreg barát-nőjének társaságában, mint maga a mély gyászba borult szomorkodó anya. És a szegény kicsiny leányok olyan riadtan és olyan elbámulva tapasztalták, hogy nem ismernek többé rá sem Joujou nénire, sem a nagymamára.

A hogy az idő haladt, olyan rohamosan merült el d'Indreyné a méla buskomorságába. Hisz olyan rossz híreket hallott szeretett fiáról. Nem maga Bernard írta meg, ő csak igen rövid leveleket írt, a melyekben szó említést se tett sohase magáról; hanem Antoine de Louvain, a ki megígérte volt, hogy az utazásokról értesítésekkel fogja ellátni.

Bernard, így szólott levele, nincs valami jó állapotban. Nem hogy lerázná lelkéről sötét gondolatait, de sőt még napról-napra jobban elmerül azok borus ködébe. Nem alszik, nem eszik és hetekig el van a nélkül, hogy egy szót is szólna. És a duhajkodás? Ah, igen! Ugy él mint egy karthauzi, senki mást nem fogad, csak őt, Antoine-t, a ki abban fáradozva, hogy őt kissé szórakoztassa, meg-meglátogatja őt. De Bernard úgy veti neki szemére szórakozásait, mint valami főbenjáró bűnöket és nem is nézett még asszonyra, mióta együtt elutaztak. Le-sóványodik, szemmel láthatólag rosszabbodik az állapota és csak satnyul, a helyett, hogy összeszedné magát.

Mikor ezt a levelet az agg vicomtesse megkapta, érezte, hogy ellágyul és azt kérdezte magától, hogy a maga valóságában ez a házasság, a mely ellen ő oly szenvedélyesen tiltakozott, nem inkább elfogadható-e, mint fiának ez a szerencsétlen állapota?

És lassan-lassan már minden megbotránkozás nélkül nézett elébe és már majdnem olybá tekintette mint a mi dülőre is hajtható.

Egy napon, midőn a szokottnál jobban kinozta a dolog, elhatározta, hogy válaszol Joujounak, a ki félénken kérdezősködött felőle.

- Eh! Hát Istenem, igen! Beteg, nagyon beteg. És a gyógyulásának nincs csak egy orvosszere, de szerencsétlenségünkre, ez az orvoslás lehetetlen, lehetetlen.

- De hát mi az? kérdé kétségbeesetten Joujou.

- Hogy magácskát elvegye!

- Oh, válaszolt a fiatal leány, igaza van, ez az orvoslás lehetetlen.

- Lehetetlen? Hat hónap előtt én is így gondolkodtam, mint maga édesem, de látva azt a reménytelen állapotot, melynek Bernard rabja, azt mondom magamban...

- Mit mond?

- Azt mondom, hogy ha létezik olyan dolog, a mivel meggyógyíthatom egyetlen fiamat, ugy nekem ezt nem szabad ugy tekinteni, hogy az lehetetlen, megvalósíthatlan.

- De asszonyom! Csak tán nem gondol ilyet! Hisz ha Bernard polgári házasságot kötne, tudná-e bármit is tegyen - komolyan házasságnak venni e frigykötést?

- Én, tudj' Isten, mi mindent meg nem tennék, hogy fiamnak visszaadjam az egészségét és a boldogságát. Hisz olyan nagyon szeretem!

- Én is, én is szeretem! Hisz mióta őt ismerem, oly imádattal csüggök rajta, oda adnám érte boldogságomat, csak hogy ne hullajtsa szirmait; de soha nem tudnék érte megcselekedni még szerelemből sem olyast, a mi ellen fellázad a lelkiismeretem.

- Szegény Joujoum! Nem tudom gáncsolni érte, bárha ez nagyon kegyetlen dolog, hisz ő szenved alatta.

- És én? Azt hiszi asszonyom, hogy én nem szenvedek eleget?

Egy napon Antoine de Louvain Dunesbe érkezett és hosszasan beszélgetett d'Indreyné asszonnyal. A kis leánykák megrémülve futottak Joujou nénikéhez, hogy elbeszéljék neki, a mit hallottak: hogy a drága apuska nagyon beteg, halálosan beteg, úgy hogy a fiatal leány könyekbe tört ki, mire Geneviève hevesen felkiáltott:

- Ugy látszik, Joujou néni, te meg tudnád őt gyógyítani, csak nem akarod!

- Én?

- Igen, Joujou néni. A nagymama és Antoine de Louvain ur ezt beszélték és így igaz is.

Bernardine is állhatatos kérésre fogta a dolgot és könyörögve rebegte:

- Ha meg tudod gyógyítani, édes nénike, kérlek, mondd, úgy meg is akarod tenni, ugy-e Joujou néni, ugy-e édes, drága nénike?

Joujou nénike megdöbbenve nézte a kicsinyeket és már nem is tudva, hogy mi szó kél ajkán, ezt válaszolta:

- Mindent megteszek, a mi tőlem kitelik, hogy meggyógyítsam édes atyátokat!

A midőn d'Indreyné vicomtesse belépett a fiatal leányhoz, egész lényében megindulva kérdezte aztán tőle:

- Igaz-e gyermekem, hogy beleegyezik, hogy nőül menjen fiamhoz?

Joujou néne most kereken csak ennyit jelentett ki.

- Nem!

És a mikor látta az agg nő kinos meglepetését, hozzá tette:

- Nem! Nem akarok hasznát húzni abból a könnyűségről, a melyet én méltatlannak talállok arra, hogy én magam előtt játszak komédiát, a melyben én volnék csupán a megcsalatott.

- De hisz a gyermekek mondták! Én azt hittem, hogy már beleegyezett abba, hogy Bernard neje legyen...

- Neje polgári házasság révén? Ez a cím engem cseppet sem csábít. Ekkor már inkább részesítem előnyben azt, hogy a szeretője legyenek... Oh! ne botránkozzék meg asszonyom; nem tudom, bevallom - még arra az esetre is, ha nagyon is ártatlannak és naivnak tűnök fel e kijelentéssel ön előtt, - nem tudom mire kötelez ez a szó, - nem tudom lényegileg és jobb is így, ha nem tudom; de ha jól értettem, az, a mit Bernard tőlem akar, nem más, mint maga »Joujou« személye, nos és »Joujou« boldog, ha érte feláldozhatja magát...

A midőn a vicomtesse ellenérveket akart mondani, ő félbeszakította:

- Igen, de csak egy kikötéssel, hogy nem teszem nyilvánosan, nem teszem nyilvánosan úgy, hogy a társaság jóváhagyását magamnak kiereszokoljam.

D'Indreyné vicomtesse most zavartan és izgatottan ezt jegyezte meg.

- Gyermekek! Nem tudom... nem tehetem, hogy ilyen áldozatot elfogadhassak.

- És én meg, én meg mást nem tudok felajánlani, de ezt, ezt teljes lelkemből felajánlom. Hallgasson meg, asszonyom! Én nem fogok önnel erről a dologról többet beszélni, de bár mi is legyen elhatározása, én azt tiszteletben fogom tartani és ha... ha egy nap majd elfogadja azt, a mit ma még visszautasít, nem kell hogy mást tegyen, mint hogy visszahívja Bernardot és én a többi meg fogom érteni.

Aztán a hosszú hónapok lassu menetén a vicomtesse egyre azt remélte, hogy szeretett fia végre is feledni fog. És ez alatt a kinos várakozás alatt, az a csepp ellenálló ereje, a mi volt, teljesen megtörött, szétfoszlott - eltűnt. Lelkében kibúvókat keresett, hogy meglelje az eszközöket, melyekkel szeretett fiát meggyógyíthatná. Elhanyagolta a vallást, mely őt úgy zavarta a maga komorságával, hogy ne gondoljon többé Istenre, a kinek végtelen jósága elkinzotta lelkét. Oh milyen hévvel könyörgött ő ehhez az Istenhez, hogy bocsássa meg neki a nagy vétet, a melyet talán végső kétségbeesésében mégis el fog követni. Egy este aztán, a mikor a postás neki levelet hozott, melyet reszkető kézzel tartott és könybe lábadó szemekkel olvasott, azt mondotta Violette-nek, a kivel különben soha nem beszélt Bernardról:

- Fiam Párisban van! Most még jobban szenved mint valaha! Vissza akarom hozni Dunesbe, talán a tengeri levegő jót fog tenni neki?

Mig a kis leánykák előre is el voltak ragadtatva attól a gondolattól, hogy újra megnyílik előttük az előbbi kedélyes élet, melynek oly hirtelen vége szakadt és a szalonban ide-oda futkostak örömeikben kiáltozva: Papa megérkezik! Papa megérkezik, Joujou néni se szólt, csak lecsüggesztette fejét, csak a földre szegezte halovány arcocskáját.

Bernard megérkezéig a két nő között leirhatatlan feszélyezettség uralkodott. Végre megjött! Oh de mennyire megváltozva, mennyire megvényülve, oly halálosan szomorúan és betegesen, hogy édes anyja azt kérdezte viszontlátásakor, hogy nem tulságosan is késő e megkísérteni az orvoslást, mely oly lehetetlennek látszott? És abban a pillanatban, a mikor meg akarta neki mondani, hogy mért hívta Dunesbe, hogy tudassa vele Joujou néni akaratát és elhatározását,

cserben hagyta a bátorsága és érezte, hogy soha sem volna hozzá mersze ezt elmondani neki és hogy ily aljassággal álljon elébe.

Sógora megérkeztek Violette nem volt a kastélyban. Lóháton szokott sétáját tette és csak az ebéd idejekor látta őt viszont.

Mikor belépett a szalonba, d'Indreyné meglepetve kiáltott fel. Mióta ily heves fájdalmakat, ily metsző kinokat kellett elszenvednie, olyan szótalan, olyan halvány, olyan beteges színű volt és ezen az estén Joujou rózsás, mosolygós volt újra, mint a hajdani szép napokban, mint azelőtt.

Bernard felé közeledett, arcza hosszan tartó örvendetes derülésben sugárzott és olyan különösen üde és csinos volt fehér szatin ruhájában, hogy ő köszöntés helyett csak hebegett és teljesen megzavarodott.

A gyermekek Lizy kisasszony elé futottak és bámulattal tekintettek fel hozzá, meg-megtapogatva vakítóan fehér ruháját és egyre csak azt hajtogatták.

- Oh milyen szép vagy ma, Joujou néni édes!

Geneviève az örömtől magánkívül, kis kacsói között morzsolgatta a gyöngyház fényű ruhaszövetet és így kiáltott fel.

- Ma olyan vagy Joujou néni, mint egy menyasszony! Mért vagy néni ma este ilyen szép?

Mire Bernardine ezt felelte:

- Az édes papuska kedvéért, ugy-e?

Mire Joujou nénike ragyogó szemekkel, szokott bájos mosolyával erősítette meg:

- Igen a papátok kedvéért! Jól mondtad, kis gyermekem.

Bernard mély megdöbbenésében csak anyjára nézett, de nem tudott tekintete találkozni az öreg asszony lesütött szemeivel. Az ebéd és vacsora alatt Lizy kisasszony oly vig, oly derűs volt, mint a hajdani Joujou. És Bernardot tulboldoggá tette ez a derű, melyet visszatérte látszott felidézni, míg viszont csodálkozott, hogy édes anyja ilyen zavart és révedező.

Vajjon miért volt ilyen? Talán Violette beleegyezett a házasságba és talán e rendkívüli feltételek, melyek e házasság dülőre hajtásával jártak, a mely házasság oly annyira fellázította az agg vallásos anyát, zavarták így meg?

Midőn felkelt, hogy lakosztályába vonuljon vissza, Bernard követni akarta, de az anyja egy kézmozdulatával megakadályozta ebben és némi zavarral mentegetődzött.

- Nem! Ez este ne! Nagyon fáradt vagyok, majd később fiam!

D'Indreyné vicomtesse azt gondolta, hogy a fiatal leány már szólni akar neki. De a mikor elment, Joujou néni csakis banális dolgokról beszélt Bernardnak, mert maga is nagyon nagy zavarban volt és Bernard sodrából kiforgatva azáltal, hogy így most egyedül találja magát azzal a nővel, a kit már hónapok óta úgy óhajt, ürügyül az utazás fáradtságait felhozva, azt mondta, hogy korán akar lakosztályába visszavonulni. Midőn Violette feléje nyujtotta kis telt fehér kacsóját, mely olyan sima volt, mint a rózsaszirm és oly gyöngéd, alig merte megcsókolni, félt, hogy a feltörő szenvedelem el találja ragadni. De úgy tetszett neki, hogy abban a perczen, midőn elhagyta Joujou nénikét, édes, bűvös, nedves tekintetű szemei kérdőleg és gyöngéden dédelgetőleg csüggnének rajta és mintha a tekintete olyan dolgokat sugdosott volna, a melyekről az ajka, rózsás ajka hallgatott.

Midőn aztán szobájában egyedül volt, a kandalló mellett egy szegletben álmodozásainak engedte át magát, elzsibbasztva a nagy tűz melegétől, mely vigan duroszolt a kandallóban. És

most azt kérdezte, mért érzi magát kevésbé szerencsétlennek és sokkal zavarodottabbnak, mint rendesen? Miért volt anyja oly izgatott, zavart és rettegő? És miért volt Joujou oly üde szép, menyasszonyi öltözkéhez hasonlító ruhájában?

Lassankint a kastélyban minden nesz elcsendesedett. Hallotta mint csikordul az udvar lomha kapuszárnya. Hallotta a csendesen lépegető szolgák suhanását, a kik tompult hangon suttoztak, a mint a hátsó lépcsők falait suolták tovatüntükben. A mikor aztán magát teljesen egyedül hitte, egyedül ébrenlevőnek a kísérteties csendben, valami végtelen bátortalanság fogta el, idegei leszerelődtek és a tűzbe bámulva, karjával állát megtámasztva elkezdett lassan sirni, szemeiből könnyek hullottak, mint a lassu őszi permeteg.

Valami édesen ingerlő suhogás hallatszott most hirtelen mögötte és fejét hátrafordította.

Joujou néni állott a tágas szoba küszöbén fehér szatin ruhájában, mely hófehér fodraival, teljesen elfedte őt és ráfüggesztette lángoló tekintetét.

Bernard lényén hirtelen átcikkázott, mit ajánl neki fel most e leány, mit ajánl fel neki menyei jóssággal öntudatlanul... Minden ízében remegett attól, hogy elfogadja-e azt az ajándékot, melynek ő maga volt felséges tárgya?

De sokkal szenvedélyesebben volt szerelmes, semhogy sokáig tudott volna szerelmével harczba szállani és széttárta karjait, a melyek között gyöngéden, menyei bizalommal Joujou néni, mint valami törékeny liliomszál himporát veszve, összeomlott.

VI.

Mint a mily könnyen lett az övé, ép oly ellenkezés és lelkifurdalás nélkül adta át magát neki továbbra is.

Bernard boldogsága elragadta Violette-t és boldogsága tökéletes lett volna, ha nem bántotta volna az a leküzdhetetlen zavar, melyet az agg vicomtesse és a gyermekek jelenléte neki okozott.

Bár ha sem a környék, sem a ház népe nem gyanította az igazságot, a fiatal leány úgy vélte, hogy vét az ellen a köteles tisztelet ellen, melylyel a vicomtesse és a kis unokanővéreinek tartozik. Hiába erőlködött azon a bánásmódon változtatni, melyet Bernard édes anyjával és a kis leánykákkal szemben tanusított, megérződtek azon mindazon kinos, folytonos aggodalmak, a melyek fölötté urrá lettek. Már nem volt többé olyan bizalmas és tuláradó. Már nem becézgette többé sem Genevievét, sem Bernardinet, a kik meglepődve ezen a nagy hidegségen, bánatosan kérdezték tőle, hogy Joujou néne már nem szereti őket?

D'Indreyné vicomtesse is sokat szenvedett ez alatt a kinos helyzet alatt, melyet eltűrt. És Bernardnak boldog, megelégedett arcvonásai szüntelenül azt a megalkuvást juttatták az eszébe, mely fölött ő olyan lelkifurdalásokat és szégyent érzett.

Három hónap folyt így le Dunesben és aztán Párisba tértek vissza. Genevieve-nak előadásokat kellett hallgatni. Kis fogsorát is, mely rendellenesen fejlődött, meg kellett mutatni a fogorvosnak, sok, nagyon sok körülmény összejátszott, hogy a falun való tartózkodást nem lehetett többé meghosszabbítani. És ez egyszer most Joujou néne olyan éles fájdalmat érzett, mely eddig soha sem nyílatott még fel lelkében. Ugy sejtette, hogy ebben az ódon kastélyban, a melyben született és a melyben először volt a Bernardé, többé soha, de soha nem lesz boldog.

Párisban élete folyása nem sokat változott. Minden reggel kilovagolt sógorával, a ki őt gyakran a színházba is elkísérte.

Ez természetes valami is volt, de Joujou néne, a ki mindent tudott, azt hitte, hogy viszonyáról az egész világnak is tudni kell mindent.

A mi Bernardot illeti, ő semmire sem gondolva, örvendett a boldogságának. És valahányszor Violette valamely megjegyzést kockáztatott az ő benső viszonyukra vonatkozólag és azokról a megjegyzésekről, a melyek ezt nyomon követhetik, egy csókkal oszlatta el aggodalmait.

- De hisz a dolog megoldása igen egyszerű, jöjjön hozzám feleségül, akkor aztán semmit sem fognak szólhatni.

De erről Joujou néne még hallani sem akart, Tulszigoru lévén önmagával szemben, ép ily tulszigoruan ítélkezett is. És azzal áltatta magát, hogy magaviselete, a melylyel utóvégre is senki másnak nem ártott csak magának, sokkal inkább megbocsájtható, mint az olyan Istennek nem tetsző életmód, mely csak azok szemében látszik szabályszerűnek és illendőnek, a kik nem hisznek benne.

D'Indrey vicomte neheztelt is rá ez ellenállásért. Fáradtságába került, hogy elrejtse szerelmét ez iránt a gyönyörűséges szép teremtés iránt, a ki valójában arra volt alkotva, hogy az ő bevallott és mindenkitől csodált felesége legyen. Feszélyezve találta magát, hogy nem tudott minden körülmények között őszintén cselekedni. Ez a kényszerű életmód ki is merítette. Igen, még szerette nagyon Joujou nénét, ez kétségkívül állott. De az is bizonyos volt, hogy kevésbé gyöngéden, kevésbé szenvedélyesen, mint Dunesben. Mióta nem volt beteg és nem érezte magát szerencsétlennek, a párisi életmód újra egészen elfoglalta és Joujou néne, a ki eleinte

tulboldog volt a fölött való örömében, hogy őt feléledni látta, most észre vette, hogy szerelmük veszélyben forog.

Sokkal mélységesebben büszkébb volt, semhogy észrevétette volna aggodalmait és inkább bezárta lelke szirmába bánatát, mint ezt amugy is rendesen tette, inkább annak a reménynek adta át magát, hogy ez megváltozik, bárha minden következő nap valami új nyugtalanság csiráját oltotta lelkébe, valami újabb csalódást hozott.

És ép olyan mértékben, a hogy Bernard tőle függetlenítette magát, ép olyan mértékben ragaszkodott ő most mindjobban hozzá, lelke imádott bálványához. Eleinte a szerelem realitásai sokkal jobban meglepték őt, mintsem elragadták; de aztán Joujou néni lassankint megértette, a mire ő ugy isten igazában teremtvé volt, hogy megértse. Ez a gyönyörű leány telve egészséggel és duzzadó életkedvvel, annyiival inkább volt nagyobb és szenvedélyesebb szerelemre utalva, mert későn kezdett el szeretni. Bernard gyakori kimenetelei eleinte csak gyanút keltettek benne. De aztán feléje közeledve olyan erős parfüm illatát érezte ruházatán, a melyeket ő sohasem használt és nemsokára megbizonyosodott felőle, hogy ha szereti is még, de már nem az egyedüli, a kit szeret.

És ugyanakkor, midőn felfedezte, hogy d'Indrey vicomte őt elhagyja, a környezetében élő emberek viselkedésében és azokéban, a kikkel találkozott, ezer olyan apró vonást tapasztalt, a mit eddig nem vett észre. Látta, vagy csak látni vélte a kíváncsi pillantásokat, hallani vélte a suttogásokat, a szánakozó megjegyzéseket, a melyek őt egyszerre sértették szerelmében és büszkeségében.

Egy kedden, midőn Bernarddal a Comédie Françaiseba érkezett, ép a foyerban egy igen csinos, nővel találkozott, a ki de Lassigny karján lépett be.

De Lassigny köszönt. A nő is köszöntötte őt és Violette-t olyan gunyos tekintettel mérte végig, hogy a pirt arczába kergette.

Bernard maga is elpirult és Joujou néni, a ki kérdőre akarta vonni, inkább hallgatott, a mint észrevette zavarát. A mikor aztán a páholyában helyet foglalt, lorgnonján keresztül keresni kezdte a nőt, a kivel belépésükkor találkoztak.

Rögtön szemébe ötlött, mert velük szemben ült egy elsőrangú páholyban. De hiába erőlködött, hogy emlékezetében meglelje ezt a szabályos arcot, mely olyan ismerősnek tűnt fel előtte.

A csinos nő oldala mellett de Lassigny ült. Mögötte egy férfit vett aztán észre, a kinek neve rögtön eszébe jutott. Ez a kissé kancsal tekintet, ez a hajlott orr azon a lakáj arczon, ez nem lehetett más, mint Sligo. Meglepetésében Joujou nénike tovább lorgnonozta őket. És lassanként abban a kövér nőben, a kinek oly fölséges vállai voltak és vörös haja, a nyulánk és barna Sligo asszonyt fedezte fel, e nyolcz év utáni találkozásukban. Ez majdnem hihetetlen volt.

A szünet alatt Antoine de Louvain és de Liron üdvözölni jöttek a kisasszonyt és Bernard kiment a páholyból. Ekkor Joujou azt kérdezte:

- Nemde ez a nő itt velünk szemben ugyebár Sligo asszony?

De Liron ezt válaszolta:

- Mindenestül! Sligo asszony második kiadásban, a hogyan Portugáliából visszatért, a hová azért utazott, hogy üdesége újra kihajtszon.

- Ah igaz, teljesen más most a megjelenése, mint volt azelőtt. Talán sokkal szebb is most ugyebár?

- Igen, sokkal. A gyönyörű szép Sligo asszony! Megértette, hogy az ő pályafutása egyedül a szépség és hogy első szépsége, melylyel diadalmasan debutált, lekopott róla, másikat szerzett

magának, hitemre, majdnem olyan jó vignettájut, mint az előbbi volt. Ha a karcsuságán csorbitott valamit a hizás, megfehéredett az arczbőre és ha a hennalevél fakóvá tette dus fekete hajának bársony sátorát, sokkal előnyösebb módon tudja eltakarni fehér hajait.

Joujou néni most tovább kérdezősködött.

- Vagy közelről is olyan csodálatosan fiatalnak látszik?

- Igazán nem tudom! És rámutatva de Lassignyre, a ki Sligo asszony oldala mellett ült, de Liron nevetve füzte tovább:

- Ezt sógoromtól kellene megkérdezni vagy d'Indreytől, mert úgy látszik, hogy Sligo asszony visszatérte óta ez a jó Bernard nem nagyon tágit mellőle.

Joujou néni arcza fájdalmasan megvonaglott. De Liron a háta mögött ült, tehát nem vehette észre, de Antoine rögtön felfedezte Joujou féltékenységet és megindult lelke mélyében. Láta mindég, hogy Joujou néne imádja Bernardot és hogy bántódik a szerelem miatt, melylyel az mások iránt viseltetik, de a szó valódi értelmében őt féltékenynek soha nem látta. Féltékenynek, azzal a féltékenységi érzettel, a mely csupán azokat kinozza, a kiknek joguk van a szerelemre, melyet tőlük ellopnak. Ez az a féltékenység, a mely megköveteli, hogy ha egészen és kizárólagosan átengedtük magunkat, ép ily kizárólagos szerelemmel adózzanak nekünk.

És a midőn de Liron kiment, szeretetteljes hangon kérdezte tőle:

- Joujou nénike, valami bánata van?

Ő most felemelte hozzá könyfátyolos tekintetét.

Most Antoine nagy megerőltetéssel félénken ujra kérdőre vonta.

- Talán?...

De Violette nem engedte, hogy folytassa. Fátyolozott hangon csak ennyit válaszolt:

- Igen!

Antoine most már nem kérdezett többé semmit. Nagy felindulás fojtogatta a torkát. Az ő szegény Joujouja, a kit annyira szeretett és oly régóta, és a kivel szemben még mindég azt a titkos reményt táplálta, hogy egykor az övé lesz... Szegény Joujou.

Egy pillanat mulva Violette félénk tekintettel nézett rá és ezt dadogta:

- Ön szeret engem azért még mindig, ugy-e? Oh, már úgy értem, mint jó barát, nem máskép. Mert látja, ha az ön barátságát nem bírnám, higyje, semmim, de semmim se volna, de Louvain ur, semmim!

- Hogyan semmije, de hisz d'Indreyné vicomtesse önt imádja, hogy mást ne is említsek.

- Kétségkívül imád a szegény asszony, de elvégre is, meg kell számolni bizonyos dolgokkal. Hallgasson ide. Olvasta-e Guy de Maupassante-nak ezt a regényét: Boule de Suif, bizonyára olvasta. Én is olvastam, mióta nem vagyok leány. Eh bien, a Boule de Suif története az enyém, mert hiába, ez a történet örökös...

- Ugyan kérem, hallgasson az Istenért!

- De hát miért hallgatnék? Ellenkezőleg kérem, engedje, hogy kibeszéljem magamat. Már hat hónapja ide s tova, hogy magamba fojtom a szót. Oh, nem lehet, nem szabad elfelejteni, ha az ember vétett, még akkor is, ha a bűn szükség volt, az csak vétek marad, akármit is csináljon az ember és semmi se törölheti le azt róla, semmi sem oldhatja fel aztán...

- Ah! De hát miért nem akart a felesége lenni Bernardnak?

- Hát ön is! Ön is úgy beszél e házasságról, mint valami lehetséges dologról? Ezt önről sohasem hittem volna. Polgári házasság! Oh, iszony!

- És aztán?...

- Ah, ha tudná, hogy csak maga e gondolat mennyire lealáz, nem ragaszkodnék hozzá. Igen, én ma igen szerencsétlen vagyok, nagyon vigasztalan és reménytelen, de mégis kevésbé süllyedtem e hibám révén, mintha látszólagos házasságot kötöttem volna. Meg aztán, habár nem is vagyok jámbor, nem fogja velem elfogadtatni soha, hogy e formáság helyettesítheti a szentséget. Nekem szükségem van arra, hogy Istent ott meg is találjam, a hol ott kell, hogy legyen.

És egy pillanatra újra a régi Joujoura változva át, mosolyogva tette hozzá:

- Mit akar kérem, csöppet sem uszom a divatos árral, nekem elveim vannak... ez erkölcsös valami, ez ósdi, de mégis önkénytelen valami.

De Louvain nem válaszolt minderre semmit, mire Violette csak tovább folytatta:

- Fogadok önnel, hogy tudom, mire gondol ön ebben a pillanatban? Igen, ön arra gondol, hogy rég ideje d'Indreyné vicomtesse azt mondotta önnek: Nem sokat bizom a Joujou elveiben.

- Hogyan tudja ön ezt?

- Hallottam. Tudja, hogy nekem mindég nagyon jó füleim voltak. Eh bien, ezek az elvek, a melyekben akkor nem hitt, most nagyon is feszélyezik az öreg vicomtesset. Tudja, hogy a fia szeretője vagyok és ő ez alatt rettenetesen szenved. Én is szenvedek alatta, én is; de még sem annyit, mintha polgári uton lettem volna a felesége. És ha én önnek mindezt a csunya dolgot elbeszélem, ez első sorban is azért történik, mert ön az egyedüli lény, a ki engemet igazán szeret és azért is, mert önnek ezeket tudnia kell...

Itt zavartan abbahagyta a beszédet és de Louvain most kérdőre fogta:

- Mit kell, hogy tudjak?

Violette határozott hangon válaszolt:

- Hogy már számba sem vesznek, hogy mindennek vége...

Aztán felvette szemüvegét és újra Sligo asszonyt kezdte szemügyre venni és mintegy folytatva az abbahagyott beszédet, így szólott:

- Látja, vannak nők, a kiket tovább szeretnek, mint hat hónapig, ugy-e vannak?

- Hálátlan, suttogta szeretetteljesen Antoine.

Violette megfogta a kezét:

- Igen, igaza van, én hálátlan vagyok, bocsánat.

És aztán, kis szünet után, így szólt:

- Ön nekem megígéri, hogy bármi történjék is, ezekről a dolgokról Bernardnak egy szót se szól soha...

- Igérem!

- Ugyan ön őt teljesen gyógyultnak találja...

- Teljesen.

- Nos, akkor hát mégis vagyok jó valamire ezen a világon?

Mikor Bernard visszajött a páholyba, Violette vigan szólt hozzá:

- Ön nem is beszélte még el nekünk, hogy Sligo asszony visszatért Portugáliából, és hogy ott szőke lett.

Bernard, kissé nyugtalanul, ránézett Joujou nénire. Mosolygó arczán egy vonás sem árult el sem gyanut, sem elégtelenséget. Így megnyugtatta válaszolhatott:

- Nem tudtam, hogy ez önt érdekelni fogja.

Lizy kisasszony most az ő komoly és nyugodt hangján válaszolt:

- Eh bien, sőt ez nagyon is érdekell!

Bernard másodszor is ránézett, igyekezve, hogy kitalálja, a mit gondolt, de csinos arcza közönyös maradt.

És Joujou nénike sohasem beszélt többet d'Indrey-vel Sligo asszonyról, sem azokról a kalandokról, melyeket életében sejtett.

Továbbra is gyöngéd és alázatos maradt és mindig boldognak mutatta magát, mikor újra szerelemre gyúlt iránta, szeszélyből. De az üdesége az eltűnt és szemeinek rendkívüli sugaras fényessége elhomályosult. D'Indreyné vicomtesse rögtön észrevette a fiatal leányon e változást, sőt maguk a gyermekek is. Ugy találták, hogy Joujou nénikének nem csillognak már szemeiben arany porszemek.

Egyedül Bernard, a ki lelkiismeretlenül önző volt, nem látott semmit, vagy nem akart semmit sem látni. Violette viselkedésében sohase fedezett fel sem szemrehányást, sem gúnyt, mely erre vallott volna, tehát nem tudja, hogy megcsalják. Sokkal szenvedélyesebben szeret, vélte ő, semhogy a legcsekélyebb hűtlenséget el tudná viselni. És nagyon is boldogon élte világát majd ezzel, majd azzal, és ha kis lelkiismeretfurdalás fogta el, rögtön megnyugtatta magát:

- De hát miért nem akar a feleségem lenni; mindez nem történnék meg, ha szabadon és nyíltan élhetnénk együtt. Én imádom őt, de már nem vagyok abban a korban, hogy a sutba bujjak, vagy pedig a hátsó lépcsőkön lopózkodjam szerelmi kalandokra.

Egy napon a dejeuner alkalmával, d'Indreyné vicomtesse figyelmeztette Bernardot Joujou nénike rossz színére.

- Észreveszed-e, hogy Violette hogy megváltozott, mondotta egyszer váratlanul, nem találod?

Bernard alig nézte meg a fiatal leányt, a ki hirtelen fülig pirult és szórakozottan válaszolt:

- Nem, én nem találom!

- De igen, erősítette az agg nő, megdöbbenve e közönyön, a párisi levegő, úgy látszik, nem tesz neki jót, szükséges volna, hogy Dunesbe utazzék.

D'Indrey Bernard brusque-ül fordult anyja felé:

- Márcziusban? De hisz ez bolondság volna.

- Dehogya is, válaszolt nyugtalanul az agg nő, a ki makacsul ragaszkodott ahhoz, a mit a fejébe vett, ez nagyon okos volna és a légváltozás neked is nagyon jót tenne, hidd meg, neked is.

- Nekem? kiáltott fel nevetve, de hisz soha ilyen jól nem éreztem magamat.

Ez igaz is volt! És d'Indrey vicomtesse sajnálattal constatálta, hogy mialatt a fia visszanyerte életkedvét és napról-napra megifjult, Joujou nénike ragyogó szépségét elvesztette. Az ő diadalmas üdesége sápadtságba ment át. Még mindig csinos volt, de olyan szomorúságteljesen szép, mint az a rózsza, a mely haldokolni készül.

Bernard, ez elutazási tervtől nyugtalanítva, egy pillanat múlva így szólt:

- De hisz el se tudunk utazni, a gyermekek iskolába járnak.

- Oh, a mit a gyermekek tizenegy éves korukban tanulnak.

Violette is közbeszólt most:

- Ez lehetetlen is volna Genevieve áldozása miatt.

A rákövetkező napok egyikén Joujou néni a kicsinyeket a fűvészkertbe vezette. Mikor onnan úgy öt óra tájt visszajöttek, az Acacias sétányban egy igen csinos, szép, barna nővel találkoztak, akit Violette látásból ösmert, mert gyakran találkozott vele reggelenként sétái-ban. Tudta róla, hogy amolyan félvilági hölgy, Bernard azelőtt gyakran mutatta neki. Mellette a kocsi-ban egy férfi ült, aki Lizy kisasszonyt meglátva, rögtön visszavonult a kocsi belsejébe. De a gyermekek észrevették. Kihajoltak, kidugták kis fejüket a kocsiablakon és élénk örömmel kiáltották:

- A papa.

És mennyire elbámultak, midőn hallották, hogy Violette duzzog e miatt, és majdnem keményen rájuk rivalt, megtiltva nekik, hogy erről apának egy szót is szóljanak.

Este Bernard, aki egy idő óta ritkán ebédelt anyjával, ép abban a pillanatban lépett be, mikor az étkezéshez fogtak. Nagyon zavartnak és idegesnek látszott. Azt hihette volna az ember, hogy rögtön túl akar esni az előrelátható magyarázatokon.

Joujou néni halvány és hallgatag volt és semmit sem evett. D'Indreyné vicomtesse azt mondotta, hogy ha nem fog enni, tönkreteszi magát és beteg lesz.

- Igaza van, asszonyom, válaszolt ő, visszatartva magát, hogy elnyomja sirását, ma reggel nagy vágyam támadt, hogy a tengert lássam. Nehány napra Dunesbe akarok utazni.

Másnap aztán elutazott, a nélkül, hogy Bernardot viszontlátta volna.

VII.

Joujou nénike nem tért többet vissza.

Néhány szóban megírta Bernardnak akaratát, mely szerint őt nem akarja többet viszontlátni és hogy ne is keresse az alkalmat, hogy ellenszegüljön ez akaratának.

D'Indreyné vicomtesse-nek semmit sem mondott. Majd minden nap írt neki, vagy a kis leányoknak. Azt írta, hogy jól találja magát, és reméli, hogy a dunesi levegő teljesen helyre fogja állítani. Ujra szép akar lenni, hogy segítkezzen Genevieve első bérmlálásánál, hogy kis galambjainak ne legyen okuk magukat szégyenleni Joujou nénikéjükkel.

A márczius is elmúlt. Verőfényes április következett és mindig egy és ugyanazon tartalmu levelek érkeztek Párisba. De júniusban, nyolcz nappal a kitűzött bérmlási nap előtt, Lizy kisasszony elküldte Geneviévenek a ruháját, kis kalapját és imakönyvét és azt írta, hogy nem tud Párisba utazni. Az orvos ezt megtiltotta neki. Nem a legjobban érzi magát, nagyon meg-
hült, a mi még megmaradt csekély erejét is kimerítette.

Lelkének egész szeretetével öleli az ő drága Genevièvejét és kéri őt, hogy imádkozzék nagyon a jó Istenkéhez Joujou nénikéért.

És ugyanazon időben Violette Antoine de Louvainnek is írt.

»Az ön ragaszkodását még egy utolsó nagy próbának akarom alávetni. El kell, hogy
jöjjön hozzám, hogy lássa, mint halok meg. Félek az egyedüllettől. Az utolsó pillanat-
ban elhagy a bátorságom és önhöz fordulok, biztos lévén abban, hogy ezt is megbo-
csátja a többivel együtt a maga

Joujoujának.«

Másnap, kis unokájának első bérmlása napján, Dunesből d'Indreyné vicomtesse sürgős levelet kapott de Louvaintól, hogy ha még egyszer látni akarja Lizy kisasszonyt, haladéktalanul el kell utaznia. Nem akarta megzavarni rossz hírrel az első bérmlás napját, de félt, hogy máris soká várt. Violette kisasszony nem tudja, hogy írt. És ő azt neki meg is tiltotta. Még mindig a régi volt és a legkomolyabb dolgokról is vígan beszélt, úgy mondván, »hogy nem érdemes világgá kürtölni a halálát«. Senkit sem hívott magához, mint de Louvain márkit, a ki az előtte való este óta van a kastélyban.

És csak Antoine is volt az, a ki d'Indreyné vicomtesset fogadta, a ki kis unokáival megérkezett Dunesbe. Aztán elbeszélte neki, hogy Violette lassan-lassan elerőtlenedett, elgyengült és hogy hihetetlen gyorsan sorvadt, minden szenvedés nélkül.

Mikor az agg nő belépett a szobába, a hol Joujou nénike halotthalványan feküdt kis ágyán, rettenetes fájdalom szoritotta össze a szívet és végtelen szánalmat érzett a kis alázatos terem-
tés iránt, a ki itten készül a nagy utra, a fényes örökkévalóságba.

Violette szeretetteljesen fogadta a vicomtesset, de visszautasította kis unokanővéreit. És mikor de Louvain könyörgött hozzája az érdekükben, elhaló hangon suttogetta:

- Nem, ez szükségtelen, én számukra a szép Joujou nénike akarok maradni, a kit tovább szerethessenek emlékülben. Nem akarom, hogy a csunya Joujou nénikét lássák, a milyen mostan vagyok.

D'Indreyné vicomtesse és Antoine de Louvain marquis egyszerre ránéztek és igaznak találták, a mit mondott. A szegény haldokló teremtés, a ki ott készült lelkét kilehelni a szemük láttára, újra a hajdani, kis vézna és furcsa Joujou volt. Joujou nénike szépségéből nem maradt meg semmi, de semmi.

Estig Violette aztán nem szólt többé semmit. De a mikor a leáldozó nap aranyugaraival fénypermeteggel árasztotta el a szomoru szobát és tüzes rózsákkal hintette tele a haldokló letört liliom ágát, akkor újra kevés erőhöz kapott és telve forró érzelmekkel, megragadta Antoine de Louvain kezét, a ki sirt, hogy forró könnyei a kis kiaszott kézre hullottak, mintha az elhervadt virágot akarta volna újra életre öntözni. Azután mikor d'Indreyné vicomtesse föléje hajolt, aggodalmasan, mintha a távozó életet akarná marasztalni, Violette mosolyogva nézett reá aranyszikrájú szemének mélyéből, utolsó gunyoros mosolyt hintve rája és gyengéden suttogta, mintha lelkének elhaló sóhaját ontotta volna szavaiba:

- Tehát mégis voltak a kis Joujounak elvei és ez volt az oka, hogy letörött.

Vége.